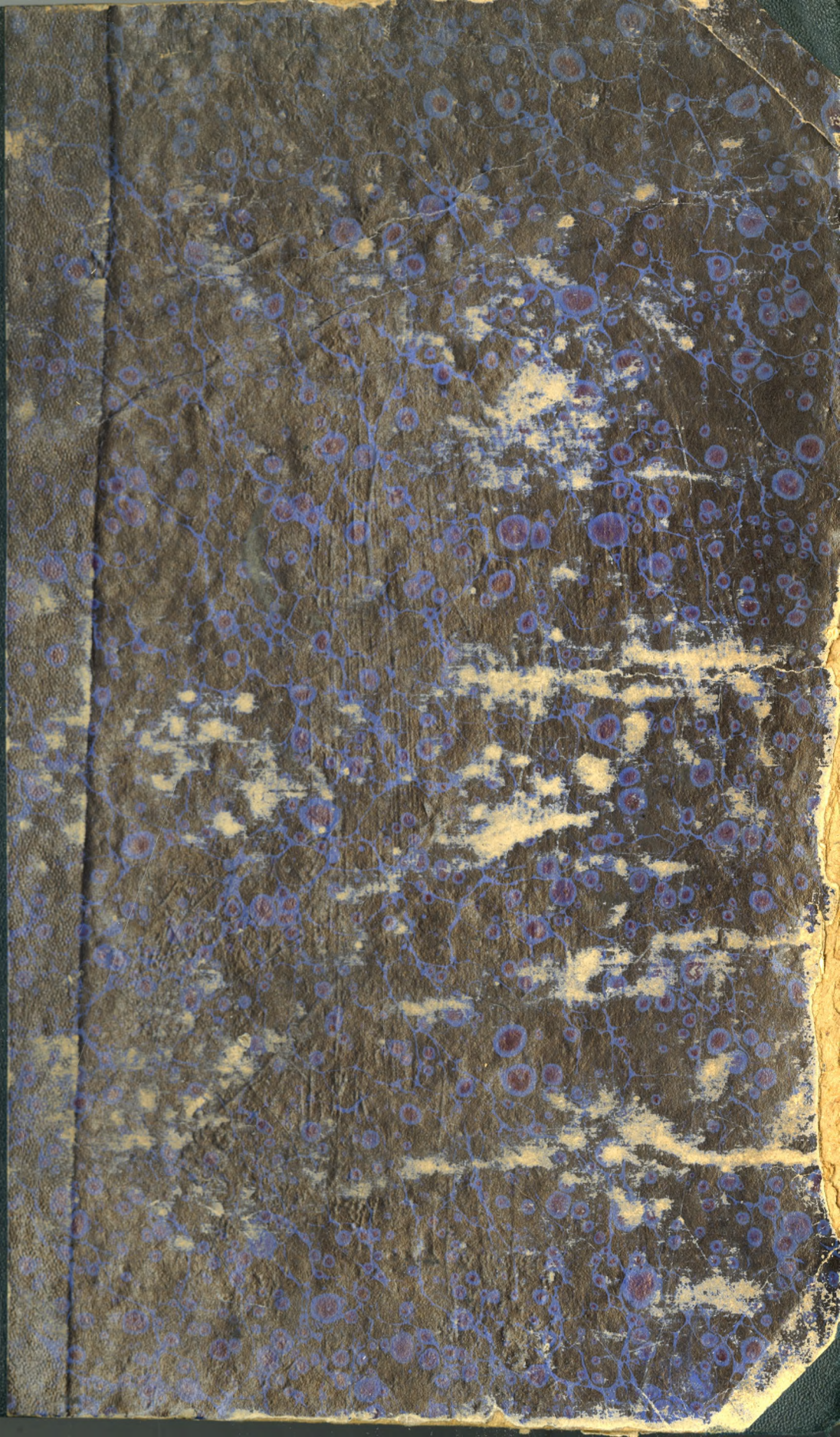

Politikai
röpiratok.

66.

66
501

MAGYARORSZÁG ÉRDEKEI

ÉS A

VÁMÜGY.

(Kiegészítve a legutóbb.)

10.

BUDAPEST.

HERZ JÁNOS M. KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

1876.

6157H 00184981

Dr. BALLAGI GÉZA

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
Nyílt levél Korizmics László urhoz I—VI.	
I. Nemzetgazdasági tényezők	7
II. Panaszok	9
III. Lapis offensionis	12
IV. Magyarország érdekeinek megóvása	5
V. Kételyek	8
VI. A nemzeti vagyonosbodás jelei s feltételei	19
VII. Más nemzetek példái	23
VIII. Magyarország jogai. (Elméletileg)	27
IX. Magyarország jogai. (Gyakorlatilag)	30
X. A kormány politikája	33
XI. Még egy aggodalom elosztatása	38

KORIZMICS LÁSZLÓ urnak:

mint az orsz. magy. Gazdasági Egyesület Alelnökének!

Megfoghatlan előttem, hogy hazánk számos polgárai, kik a jelenlegi adóterheket is elviselhetlennék tartják, most újabb adót akarnának vetni azon iparcikkekre s élvezeti terményekre, melyeknek legfőbb fogyasztói ők maguk s illetőleg családjuk, gyermekeik és kivált a „művelt csinoságot“ negélyző nőnem.

Megfoghatlan az, hogy hazánk számos polgárai, kik a polgári szabadságért mondják lelkesülnek, az ipar s kereskedelmi szabadság ellenében vámkorlátokat akarnának felállítani, hogy elnehezítsék egyrészt azon ipar s kereskedelmi cikkek eladását, melyekkel nemcsak a fővárosi raktarak, hanem a legkisebb falusi boltok is tömvék, másrészt megakadályozhassák ezek vásárlásában saját magukat a honpolgárokat, kik pedig, mint a honvédegyleti mozgalmak alkalmával láthattuk, nem képesek nélkülözni a már megszokott ipar s élvezeti cikkeket.

Megfoghatlan, hogy azon magyar nemzetnek, mely a vámházaknál előforduló akadályokat, eljárásokat, önkényes magyarázásokat félreértéseket, visszaéléseket, vexákat stb. eddigelé tűrni épen nem akarta, nem helyeselte — mostani szővívői vámházakkal akarják körülbástyázni Magyarországot, kivált Nyugot európa és Ausztria irányában, mely utóbbival forgalmunk nem egyszer oly mérvet ölt, hogy nem képesek eleget tenni a vasuti s hajózási gőzösök. Azon magyar nemzetnek, melynek

IV

polgárai még nem igen rég, hetekig, hónapokig zsémbeltek, ha a „bécsi vám“-nál az illető hivatalnok felforgatta podgyászaik tartalmát (s megtapogatta cselédeik, sőt saját maguk zsebeit is, és busásan megfizettette a „magyar nemest“, ha valami tilost, p. o. egy kis dohányt talált nála), mostani szóvivői a vámentességet végkép el akarják törölni mindenféle árucikkre nézve — és nem irtóznak attól, hogy a határokon jövet-men et (melyen pedig a világtárlat pár hónapi tartama alatt több mint 40 ezer hazánkfia fordult meg, s gyakran átmegy egy s más vásárlásért, kivált a „házasulandó pár“ vagy stafirozói stb.) minduntalan ki legyenek téve a zaklatásnak, megmotoztatásnak és büntettetésnek..... Azon magyar nemzetnek, mely a fogyasztási adót nem örömet vállalta el, s mely e miatt ezernyi panaszt emel, ha a városba küld valami elelmi szert, vagy élvezeti cikket, — mostani szóvivői ugyanezen adót ki akarják terjeszteni mindazon ipar s kereskedelmi cikkekre, melyeket a városból h a z a v i s z, holott kivált a családanyák ritkán mennek máskép haza, mint jó l m e g p a k k o l v a mindazon cikkekkel, melyek mérventuli fogyasztását mi sem helyeseljük, de melyek vásárlásától az illetőket törvényhozás útján eltiltani sem helyesnek, sem czélszerűnek nem találhatjuk.

Eme hazánkiai ugy látom, azon meggyőződésben élnek, hogy Magyarország érdekeit főkép a vámkorlátok emelése által lehet tetemesb anyagi s jogi veszteségektől megóvni; hogy a nemzeti vagyon gyarapítását főkép eme korlátok jó magasra emelése által lehetne eszközölni — holott én bővebben tanulmányozva Magyarország jól felfogott érdekeit s illetőleg a nemzeti vagyonosbodás feltételeit, azon meggyőződésre jöttem, hogy ehhez nem palliatív, nem physikai, hanem moralis t. i. szellemi, élelmesség- és ügyesség-fokozó feltételek, — nem vámkorlátok emelése, hanem a köztevékenységnek fokozása s helyesebb berendezése és a fogyasztás minden ágazataiban a ta kar é k o s s á g n a k eddigelé nem ismert ok szerű, mondhatni tudományos és számításra alapuló alkalmazása szükséges.

Ugyanezen nézeteknek adott kifejezést az orsz. magy. Gazdasági Egyesület több ízben az egyleti ülésekben mint szintén szaklapjában s én az itt megjelent eszmeanyagokat összeszedve, rendezve és bővitve azon kérelemmel nyujtom most Méltóságod rendelkezése alá, hogy bocsássa — világba, kivált ha remélhető, hogy az itt elmondottak némi mérséklésére szolgálhatnak azon szenvedély-áramlatnak, mely ellentétes álláspontba helyezvén magát főkép Ausztria iparos népeivel, ezek kiélhetésének megszorítása által reményli virágzóvá tenni hazai iparunkat, holott ez ideig önmagunk hanyagoltuk ezt el, mert nem állítottunk kellő mennyiségű s kellően felszerelt iparos iskolákat, műhelyeket, dolgozó-intézeteket sőt az iparos-életmódot „nemeshez nem illő“ keresetforrásnak tartották még törvényeink is, társadalmunk nagyrésze pedig századok óta következetesen mellőzte a hazai ipart s most is a külföldi fény s divatáramlatnak hódol.

A vámkorlátok emelésében buzgolkodók eljárása, ha sikerülne, hasonlítana a volt kiváltságos osztály ama ősi intézkedéséhez, melynél ennél fogva egykor, törvények által akarták lehetlenné tenni a nemesi-birtokok eladását. Lehetlenné akarták tenni az örök-adás-vevést s egy óriási tömkelegbe az ősiségi jog fogalomzavarába jutottak, hol végre majd mindenik birtokoscsalád perelt többekkel, mert az örökeladás helyére az elzálogítás jött divatba s ezuton a törvények kijátszása mellett még élénkebben folyt a nemesi birtokok eladása s az egykor vagyonos családok elpusztulása.

Igyekeznek most némelyek minél magasb korlátokat emelni az adás-vevés s kivált Magyarország és Ausztria forgalma közé, mi által nagy mérvben a csempészet-terére szoríttatnék a kereskedelem.

Sajnos jelek ezek a magyar nemzet életképessége tekintetéből — mert végre is az élelmesebb fajok győznek — hacsak hasonló élelmességgel s ügyességgel nem találkoznak — földünkön. És megeshetnék, hogy sok ezernyi munkás fő és kéz, mely most nyitott sorompók mellett is gyarapítja a nemzeti vagyont, ha látná, hogy a vámkorlátok felállítottak, azon jóhiszemnek adná át magát, hogy most már nem is szükség szorgálmaskodnunk és takarékoskodnunk, mert majd megóvják Magyar-

VI

ország érdekeit s eszközlendik vagyonosbodását a vám-korlátok.

Főkép eme szempont az, mely miatt szükségesnek vélem a bentirt eszmék, érvek, adatok s elvek terjesztését. Szükségesnek látom, hogy a vám-korlátok némely egyes iparosokra kiterjedhető előnyökkel szemben felmuttasuk „az érem másik oldalát.“ Ezért ajánlom jelen munkácskámát Méltóságod nagybecsü figyelmébe s pártfogásába.

Budapest 1876. april 22-én.

Kubinyi Lajos.

I. Nemzetgazdasági tényezők.

Az orsz. magyar Gazdassági Egyesület „Közgazdasági szakosztálya“ f. 1876. év január 7-iki ülésében a vámügy tárgyalatván, teljesen méltányoltatott ennek nemzetgazdasági és pénzügyi fontossága; de hogy a vám- s kereskedelmi kérdés a nemzetgazdaság gyarapodásának nem legfőbb, nem is egyetlen tényezője, s hogy a védvám nem bir a tőle mostanában várt horderóvel, azt megérthettük Lónyay Gábor egyesületi elnök következő szavaiból:

„Én a védvámnak nem vagyok barátja.

„Miként ezelőtt több mint 30 évvel, midőn a védvám eszméje Németországban nagy népszerűségre kapott, Liszt Friedrich munkájával, s utána nálunk is divatosá lón, és a szabadelvű ellenzék zászlajára tűzé, — nem voltam pártolója, — ugy most sem hiszem valami csodaszerű panaceának, mely kézmű- és gyáripart teremtsen.

„Ennek más föltételeit, tényezőit ismertem akkor is és mondtam ki az 184³/₄-ki országgyűlésen, midőn vám és kereskedelmi ügyeink voltak szóban és napirendben.

„A nemzetgazdaság gyarapodása előmenetelének főbb tényezőit és feltételeit a következő 10 pontban jelöltem meg akkor:

1. Az ország intensiv népessége.
2. Jó közlekedési eszközök.
3. Alkalmas geographiai fekvés, természeti források.
4. Személy- és vagyon-biztonság.
5. Igazság pontos és gyors kiszolgáltatása.
6. Belső rend, politialis intézetek, jó közigazgatás.
7. Gazdasági, ipar, kereskedelmi iskolák, tanintézetek.
8. Nyilvános és magán ipar-intézetek, egyesületek.
9. Tűz, víz, jég ellen biztosító intézetek.
10. Munka, ipar, szorgalom, — takarékoság.

„Azóta az idők sokat változtak. Közállapotaink javultak. Elmaradottságunkból sokban előrehaladtunk.

„Az elősorolt tényezők sok részben életbe léptek, vagy legalább alapjai le vannak rakva az ipar és gyarapodás feltételeinek.

„A földmivelés feudális bilincseiből felszabadult. Szabad lett a föld.

„Egyenlő jogu lett e hazának minden polgára.

„Közlekedési eszközeink nagymérvű gyarapodást nyertek az újabb korban létrejött vasutak által.

„Az igazságszolgáltatásnak is — úgy hisszük — leraktuk alapjait a törvényszékek, bíróságok rendszerével, az igazságszolgáltatásnak elválasztásával a közigazgatástól.

„Sok történt a népnevelés terén, tanintézeteink, tanrendszerünk javítása által.

„Vannak: gazdasági, ipar-kereskedelmi iskoláink, tanintézeteink.

„Vannak: gazdasági, ipar egyesületeink, ipar-, kereskedelmi kamaráink.

„Tűz, jég, víz ellen biztosító intézeteink.

„De mit mondjak: a személy és vagyon biztonságáról? a belső rend, politialis intézetekről, közigazgatásról; — a munka és szorgalom, s a takarékosaságról? — a nemzetgazdaság biztos előmenetelének, gyarapodásának eme főbb tényezőiről, feltételeiről?

„E tekintetben — fájdalom — még sok javítani, tenni valónk van, hogy megközelítsük egy modern kulturállam követelményeit, kellékeit, melyre irányulnak vágyaink.

„Sőt eddigi alkotásainknak üdvös hatását, gyümölcseit csak hosszú évek sora után fogja élvezhetni az utóbbi kor. Így szólt a t. elnök.

Megérthetjük ezekből azt is, hogy a nemzetgazdasági gyarapodás legfőbb tényezői nem valamely palliatív physikai tényezők, nem a kereskedelem elé vetett physikai akadályok vagyis vámkorlátok: hanem activ és moralis egész nemzet zömét, munkaerejét, köztevékenységét vezető tényezők u. m. a munka, a szorgalom és takarékosaság.

Magyarország népei nem annyira a kereskedelem s ipar, mint inkább a föld terményeiből élnek. Magyarország földje s éghajlata, ha nem is minden évben, de átlagban véve kedvezőbbnek mondható a mezőgazdaság iránt, mint Nyugoteurópa államai vagy Anglia földje s éghajlata. És ime az angol szorgalom az értelmes munka és takarékosaság eredménye az, hogy hasonló nagyságu területén sokkal több gabonát és húst, több zsirt és gyapjut termel, mint mi kik főképen ezen cikkek tömeges előállításában találjuk törekvéseink főcélját. Anglia földjén termeltetik ugyanis: buza sokkal kisebb (2.700,000 hold) területen, mint nálunk (hol 3¹/₂ millió hold vettetik) sokkal több u. m. 58—60 millió mázsa, míg nálunk csak 48—50

millió mázsa; árpa termeltetik két és félannyi; burgonya több mint négyannyi; bab, borsó, lóbab, lencse stb. több mint tizenháromszor annyi; répa m. e. 22-szer annyi földön: ötvenszer annyi. A mesterséges kaszálók területe 9-szerte nagyobb s 14-szerte több takarmányt ad, mint a mieink, — miből aztán következik, hogy a gazdasági állatok sokkal nagyobb számban s értékben bocsáttatnak az élelmezési szükségletek s ruházkodási célok kielégítésére.

Fokozzuk csak szorgalmunkat s legyünk a fogyasztásban oly takarékosak, mint az angol nép s nem leend annyi panaszunk, mint most.

II. P a n a s z o k.

Elsőben is a vasiparoktól hallottuk, hogy minél magasabb vámkorlátokat szeretnének felállítani Ausztria és a külföld irányában, nehogy gyártmányaik hazai gyártmányaink árát vagy keletét alányomják, holott a vaseszközök megannyi munkás kezek, melyek termelésünket a földmivelés és ipar terén tetemesen fokozhatják, fogyasztásunkat pedig, kivált gazdasági állataink takarmányozását illetőleg, tetemesen mérsékelhetik s némely értéktelen cikkből értékes tárgyakat alakíthatnak, ha munkaképességeket jól kiaknázzuk. És mondhatjuk, nagy szerencsétlensége az a magyar gazdának, hogy az élelmi szerekhez aránylag, kétszerte drágább eszközökkel kell dolgoznia, mint a belgák, francziák és angolok dolgoznak; vagy nélkülöznie kell a leghasznosabb befektetéseket. Nagy kárt szenved nemzetgazdasági tekintetben vagy legalább sok oly hasznot nélkülöz emiatt az egész ország, a mit jól esnék mai pénzsűk világban napvilágra hozni s pénzzé tenni.

Nem kevesebb panaszuk van cukorgyárosainknak a miatt, hogy nincsenek kellő (t. i. nekik kellő) magas vámkorlátokkal védve Austria és a külföld cukorgyárosai ellenében. Pedig a külföld ellenében ugyancsak magas korlátok védik már az osztr. cukoripart is úgy, hogy a fogyasztó közönség kétszeres áron fizeti a répacukrot, mint adhatnák az angolok, [kik a cukor-korpát marhabizlálásra is fordítják] a nádcukrot, melynek pedig édesebb íze és zamatosabb szaga van. Nagy előnyük a szabad kereskedelmet élvező népeknek, hogy ily olcsón juthatnak a jó cukorhoz, mert ez oly általános fűszer, melynél fogva temérdek, különben csekély értékű lisztet értékesbitenek; ezer még ezer mázsa számra küldik a világba [és hozzánk is] a sok, szép és jó theakenyeret, süteményt. Témérdek gyümölcsöt raknak üvegekbe; ezer meg ezer mázsára megy azon narancs, kodusdió s más déli gyümölcs készítmény, melyeknek levét vagy héját hónapokig eltartható nyalánksággá alakítják s világszerte eladják a „gyümölcs befőző,” szelencéző stb. kooperatív ársaságok [kiknek készítményeit mi is élvezzük]. Sok ezer mázsára megy

naponta a tej, melyet hegyvidékeken a nádcukor porja segítségével sűrítnek meg. Még többre megy a kakaó, melyből csokoládét csinálnak s olcsó levén a cukor, jó kelete van a kávénak is, a mi nálunk a murokrépa s tövis-répa és cikória gyökerek pótolják a kávé szükséglet jelentékeny részét, holott ezen gyökerekben legkevesebb „coffein“ sincs, zamata sem az Szóval, sok más ipari s kereskedelmi ágat emel az olcsó cukor, és cserben hagyja a drága s a sönemüektől csak alig jól megszabadítható cukor. Nemzetgazdasági szempontból tehát akkor volna Magyarország érdeke leginkább nemcsak megóva, hanem előmozdítva, hogy ha az olcsó nádcukrot a mi hajósaink is fele áron hoznák be s gazdaközönségünk inkább marhatartásra fordítaná a répaemüeket, mint nem.

Szesziparosaink viszont sokallják a vámot, melylyel némely ország az ő saját szesziparát védi. Szeretnék, ha Olaszország jól megadóztatná az ottani szesziparosokat, hogy ne adhassák olcsóbban gyártmányaikat ott helyben sem, mint mi ha odaviszszük. Pedig ez már nem volna igazság; ez az ő belügyük, melybe jogosan nem avatkozhatunk.

Mások, kik ruhabeli igényeinket szeretnék hazai készítményeikkel kielégíteni, keveslik azon 10—20% védvámot, mely az osztrák ipart Nyugoteurópa gyáripára ellenében védi, míg mi, a fogyasztó közönség folyvást panaszkodunk: mily drágák és mily hitványak kivált a fehérneműek, mily hirtelen kopnak, fakosódnak a legvastagabb szőr (azaz hogy szórnek látszó, de belső részükben gyapot) szövetek. És még mindig kérdés: vajon elvégre csakugyan a gácsi vagy losonczyi gyárhoz folyamodnék-e az a közönség, melyet a védvám a külföldi luxuscikkek fogyasztásában korlátozni akar? ... Kérdés: felkarolná-e hazai len-, kender- és selyem-iparunkat? Sőt majdnem bizonyosnak mondható, hogy nagyon sokan neki ugratnának eme korlátoknak. Sokan átugranak — ha beleszakadnának is... Mert ne gondoljuk, hogy a vevők üres kézzel hagynák el a „fényes“ boltokat, hol mostanában 3—4 csinos fiatal ember ugrik kész szolgálatukra, ha ezek 1 frt helyett p. o. 1 frt 10—15 krt kérnének egy-egy rőf olyas kelméért, melyről még azt sem tudják: miből van? Azt sem tudják, szőr-e vagy gyapju; kecske-szőr-e vagy angora-, nyulszőr; len-e vagy juta; tiszta selyem-e vagy selyemcsepü. Arról meg, hogy feldolgozása mibe kerülhet: fogalmuk sincs. Pedig tiszta selyem és selyemközt is nagy ám a különbség, ha egyik p. o. beteges hernyóktól, a másik viszont egészségesektől került. S nagyon iparos országnak kell annak lennie, melyben a fogyasztó közönség csak némileg is tájékozva van az öltözéki kellék valódi értéke iránt.

E téren tehát elmondhatjuk: quod uni justum, — alteri non aequum — mert a hazai iparosok és gyárosok csak nagy áron védhetők meg az osztrák s külföldi ipar nyomásától, melynek a fogyasztó közönség nagyon is szívesen enged, s kérdés: hogy ha a korlátok felállíttatnak, feléjük for-

dul-e valahára a közizlet, a divathajhászó közönség. De még az is kérdés: vajjon nem olcsóbban kiállithatnák-e hazai iparosaink és gyárosaink a nálunk elég bőven található nyers anyagokból, legalább a szükségesebb munka-eszközöket, gépeket s ruhaneműeket, mint a külföldiek.

Hazai 600,000 iparosunknak folyvást jó keresete lehetne, ha a 16 millióyi lakosság más piaczkokat nem keres, s csak a hazai iparosokkal dolgoztat. Hogyan van az, hogy eme két főfő nemzetgazdasági tényező: nem érti egymást? Hogyan van az, hogy pénz-szegény országunkban drágább p. o. a nyers-vas vagy nyers-cukor termelése, mint más penzgazdag és föld-szegény országban? Mért adják el gyárosaink a nyers-vas java részét a szomszéd ország iparosainak — ha egyszer némi feldolgozás után jobban eladhatnák a hazai fogyasztóknak? Miért adják oda erdőbirtokosaink a sok jó fane-műeket, ha kellő feldolgozás után ők maguk is drága áron vásárolják vissza Bécsből? Miért van az, hogy az osztrák gyárok és iparosok biztosan dolgoznak a magyar piaczkok számára, holott a magyar iparosok gyakran szü-kölködnek minden munkában?

A törvényhozás nem mondhatja p. o. a magyar gazda-közönségnek: ne vegyen külföldi gyapjukelméket, ne adja külföldre a sok szép jó gyapjut, hanem fonja vagy fonassa meg maga, s öltözködjék abba. Ha pedig nem elég csinos, ne a kormányt és a törvényhozást szorgalmazza arra, hogy állítson magas védvámokat a tetszetősebb külföldi czikkek ellenében. Nem mondhatja a kormány a kisbirtokos és egyszersmind iparos közönségnek: ne adja el potom áron len- és kender-termését, ne vásároljon gyapot- és jut-ekelméket, hanem fonja meg a szép nyers anyagot csinosan maga; öltözködjék abba, ne gondoljon vele, ha nem is oly fényes fehér, mint az agyon sulykolt s klórmésszszel etetett gyolcs-gyártmány stb. stb.

A kormány és törvényhozás legfeljebb annyit mondhat, s mint alkotmányos, önálló ország nevében kell is mondania, hogy: A *pragmatica sanctio* értelmében fentartjuk Magyarország jogait, és védjük érdekeit minden más országok ellenében; vagyis: nem engedjük (a mennyiben t. i. tőlük függ), hogy Magyarország jogi vagy anyagi érdekei alárendeltessenek egy más, bármely ország érdekeinek stb.

Hanem hát a kormány és törvényhozás nem avatkozhatik egyesek adás-vevési viszonyaiba. Nem kényszeritheti p. o. a nagybirtokosokat, hogy ne lakjanak Bécsben; ne hozassák külföldről a háztartásukhoz kellő czikkeket. Nem kényszeritheti a népek millióit: ne öltözködjének hitvány tarka gyapot és selyemruhákba, hanem készítsenek maguk számára saját termelésükből szövteneműeket. A kormány és törvényhozás biztosithatja az országot arra nézve, hogy a hibás vám- és kereskedelmi szerződéseket kijavítja; a cukor, szesz, dohány stb. jüvedelmeknél a magyar állami kincstárt a hibás kezelésekből, hibás eljárásokból vagy számításokból eredt károktól s hiányok-

tól megóvjja és védi. De nem eszközölheti a vám- és kereskedelmi szerződészek kijavítása által azt, hogy a kereskedelmi súlyegyent Magyarország s Ausztria között és Nyugoteurópa államai irányában a statisztikusok szemeinek tetszetős súlyegyent (mely azonban csak látszólagos lehet, egyenlő összegek palástja alatt is, ha annak, mit külföldről vásárlunk, jó hasznát venni képesek nem vagyunk) helyreállítsa vagy épen javunkra döntse el.

Javunkra hajlik, mondják e súlyegyent akkor, ha a behozatal összegét rendesen meghaladja a kivitel. Ily módon javunkra válik a délkeleti népekkel forgalom, kiknek bőven adunk butorzati, öltözéki czikkeket, gépeket stb. gazdasági állatokért (sőrök, sertések stb.), melyek onnan hozzánk hozatnak s ez utóbbiak arra szolgálnak, hogy némi javítás után Ausztriának adogáljuk el.

Soha sem hallottunk még panaszt nemzetközi forgalmunk eme része miatt (a déli, északi s keleti forgalmat értjük), mert eme népek irányában: mi vagyunk az ügyesebbek és élelmesebbek. Nem lesz panaszunk, — mienk leend a mérleg nagyobb súlya Ausztria és Nyugoteurópa népei irányában is, ha ügyesebbek, élelmesebbek leszünk s csinos készítményeik csábjainak nem engedelmeskedünk. Ne várjuk tehát, hogy kezeinket a törvényhozás kösse meg.

III. Lapis offensiois.

Vannak nekünk ugyan jogosult panaszaink egyrészt a fogyasztási adóknál, monopoliumoknál s illetőleg a vám-visszatérítésnél, másrészt a mezőgazdasági ipar megadóztatásánál nem „Ausztriára“ nemis Ausztria iparsaira és gyárosaira, hanem inkább az osztrák kormányzatra s leginkább arra, hogy ezen ügyek, melyek Magyarországon és Ausztriában természet szerint különböző érdekekkel bírnak, mégis együttesen nemcsak egyenlő elvek, hanem egyenlő terhek reánk tukmálása mellett intézendők el. Ezek miatt elégszer panaszt emelt már az országos magy. Gazdasági Egyesület s ezek orvoslásában Magyarország érdekeinek megfelelő álláspontot foglalt már el a kormány. Ezen ügyeket azonban nem kell összevegyitnünk a vámügyekkel, mert ezek t. i. a visszatérítési és fogyasztási adók Ausztria és Magyarország belügyei, melyeket vámkorlátok felállításával is rendbe lehet hozni: akár egyenkint önállólag [a mi nehezebb] akár egyetértve közösen, mint mikép jelenleg intéztetik.

Valóságos lapis-offensionist képeznek főkép és legtöbbször szemei előtt a kereskedelmi, a nemzetközi forgalmi ügyek, illetőleg azon óriási deficit, melyet Magyarország kereskedelmi mérlege mutat. Eme deficit miatt van bepanaszolva a szabadkereskedelem, a vámterület közös-volta Ausztria és Magyarország közt. Az incriminált kereskedelmi forgalom jelen-

tékenyebb adatait Korizmics László ur az orsz. magy. gazd. Egyesület alelnöke következőleg állította egybe:

A kiviteli s behozatali cikkekét két fő-csoportra osztván, első csoportba sorozta azokat melyek az országban nagyban termeltetnek s melyek termelése még nagyban fokozható; másodikba pedig azokat melyek végett a külföldre vagyunk utalva.

„Az első csoportba tartozik a következő 25 cik, a statistikai adatok szerint 18⁶⁹/₇₃. évek alatt kimutatott átlagos behozattalal és kivittel; u. m.

	Behozata	Kivitel
1. Gabona és hüvelyesek	29.276,000	363.468,000
2. Dohány	6.706,000	23.342,000
3. Vágó-igás marha	135.649,000	242.351,000
4. Bor	7.209,000	62.893,000
5. Fa	490,000	3.999,000
6. Len és kender	2.528,000	8.295,000
7. Gyapju	9.123,000	141.294,000
8. Nyersbőr és prém	80.642,000	34.006,000
9. Toll, szőr, serte, haj	3.191,000	16.525,000
10. Hus és egyéb állati termény	11.342 000	19.034,000
11. Zsiradék és faggyu	20.529,000	13.879,000
12. Liszt	11.929,000	158.325,000
13. Kerti termelvények	5.033,000	41.122,000
14. Konyhasó	1.509,000	6.594,000
15. Szén	10.779,000	2.720,000
16. Halak, kagylók s egyéb vízi állatok	3.588,000	2.720,000
17. Czukor (répa) szörp	71.524,000	36.726,000
18. Olaj	24.198,000	4.305,000
19. Sör	5.058,000	1.402,000
20. Eczet	1.457,000	171,000
21. Szesz	6.736,000	18.766,000
22. Étkek	322,000	440,000
23. Nyers vas	13.573,000	11.975,000
24. Dohány gyártmányok	75.353,000	25.437,000
25. Gyümölcs, főzve és aszalva	3.089,000	2.875,000
Együtt	540.834,000	1.242.806,000
$\frac{1}{5}$	108.166,800	248.561,200
Különbözet +		140.394,400

„Vagyis behoztunk mondja e cikkekéből 1869—1873-ban összesen 540.834,000 frt értéket. tehát évenként átlag 108.166,800 frt értéket; kivittünk 1.242,806,000 frt azaz évenként átlag 248.551,200 frt értéket. Itt tehát a különbözet a mi javunkra tesz 140.394,400 frtot. Ezen kiviteli többletet eredményezte azon „szegény“ gazdaságunk, mely magára hagyatva lig-lóg, mint a rosz kápolna vagy templom, és melyről azt hiszik némelyek, hogy már annyira kimerült, miszerint nem képes már nagyobb eredményeket szolgáltatni, holott alig kezdődött fejlődni “

„A második csoportban a következő 33 cikk fordul elő, szintén az 18^{69/73}. évek alatti behozattal és kivittel; u. m.:

	Behozatal	Kivitel
1. Kávé és kakaó	24.291,000	1.616,000
2. Fűszer és déli gyümölcsök	33.798,000	2.756,000
3. Rizs	4.703,000	157,000
4. Esztergályos anyag	8.315,000	44.739,000
5. Építészeti s ásvány műanyag	6.552,000	2.292,000
6. Gyógy, illatszer s vegy. segédanyag	27.207,000	7.595,000
7. Festő és cserző anyag	33.698,000	13 132,000
8. Mézgák és gyanták	3.064,000	341,000
9. Érczek és fémek	11.148,000	5.766,000
10. Pamut	5.511,000	2.197,000
11. Selyem	694,000	401,000
12. Fonalak	17.202,000	7.246,000
13. Hulladók	22.475,000	17.592,000
14. Pamut áruk	55.418,000	19.372,000
15. Len áruk	90.137,000	11.813,000
16. Gyapju áruk	135.187,000	28.380,000
17. Selyem áruk, öltönyök, piperék	372.175,000	64.574,000
18. Bőrök, bőr. szücs és mézga áruk	105.634,000	30.434,000
19. Nürnbergi galanterie apró cikkek	285,729,000	23.652,000
20. Serte áru	—	682,000
21. Papír	21.716,000	8.688,000
22. Csont árnk	2.257,000	682,000
23. Faáru	41.678,000	30.667,000
24. Üveg áru	10.660,000	4.367,000
25. Kő és cserép áru	21.932,000	2.216,000
26. Vasáru	208.257,000	34.834,000
27. Érez és fém áru	14.673,000	5.335,000
28. Köz-, vízi- és szárazf. járművek	1.686,000	2.669,000
29. Gépek és műszerek	70.810,000	14.480,000
30. Vegyészeti termelv. és fest. áruk	10,000	2.901,000
31. Gyertya, szappan	15.551,000	1.987,000
32. Gyú-árak	1.181,000	2.571,000
33. Irodalmi és műtárgyak	12.581,000	4.442,000
Együtt	1663.530,000	400.574,000
$\frac{1}{5}$ —	332.706,000	80.114,700
Különbözet —		242.591,300 frt.

„Vagyis behoztunk e cikkekből 1869—1873. alatt összesen 1663 mil. 530,000 frtnyi, és kivittünk 400,574,000 frtnyi, azaz évenként átlag behoztunk 332.706,000 frtnyi és kivittünk 80,114,800 frtnyi értéket. Itt tehát mérlegünk passiv 242.591,200 frttal.“

„Ha pedig azt vizsgáljuk, hogy melyek azon cikkek, melyek bennünket annyira terhelnek, méltó meglepetésünkre azt fogjuk találni, hogy legnékülözhetőbb, a leghasznontalanabb dolgok

azok, t. i. oly dolgok, melyek a luxusnak tárgyait képezik, ilyenek a selyem-öltönyök pipere, a nürnbergi galanterie apró czikkek. Ezen luxus czikkeket pedig — és ez figyelemre méltó — *többet adunk ki, mint a mennyit összes egy évi deficitünk tesz.* Ugyanis a selyem, öltönyök és piperére évenként 74 milliót költünk; a nürnbergi galanterie csiribiri aprólékra 57 milliót! E két positió összesen 131 milliót, tehát többet tesz, mint összes deficitünk.“

Eme 131 illetőleg az említett 242.591,200 frt deficit a lapis-offensionis, mely miatt vádolják némelyek a kormányt, mások az osztrák és külföldi iparosokat mint szintén a szabad kereskedelmet, mely minket, mondják tönkre tesz és még azonfelül germanizál.

Ily nézetek alapján természetes, hogy mindinkább tömegesen szólítják fel a társulatok, testületek, városi-községek stb. a kormányt és törvényhozást, hogy: óvja meg Magyarország jogait, érdekeit; óvja-meg az országot a végpusztulástól, melybe mint gondolják a vámügy legfőbb tényező, holott itt főkép azon élelmességről van szó melyet szomszédaink a vámkorlátok lerombolása óta gyakorolnak reánk.

IV. Magyarország érdekeinek megóvása.

Folytonosan foglalkoztatja tehát a haza lakosságának gondolkozóbb részét azon kérdés: hogyan lehetne Magyarország pénzügyi és nemzetgazdasági érdekeit az osztrák s külföldi élelmesség irányában biztosítani? Fen lehet-e tartani a közös vámterületet Ausztriával s illetőleg: lehet-e az osztrák urakkal valami olyas vám- s kereskedelmi szerződésre lépni, melynél fogva ők az ő eddigi előnyeikről lemondanak. Vagy külön vámterületet kellene állítanunk, mely az osztrák s külföldi iparral daczoljon, szembe szálljon s a magyar kézmű és gyári készítményeket a helybeli fogyasztó közönség érdekeinek tekintetbe vétele nélkül védelmezze? Ezek a legfőbb kérdések.

Hazánkban, úgy látszik, nagyon sokan élnek azon meggyőződésben, hogy ha mindenben teljesen elkülönített vámrendszert védvám korlátokat állítunk Ausztria irányában, akkor hazánk pénzügyi s nemzetgazdasági érdekei teljesen meg lesznek védve. . . . De ám: kettőn áll a vásár. . . Ha Magyarország elkülönített kereskedelmi politikát alapít, mely főkép az osztrák iparczikkek vissza yomására szolgálna; akkor Ausztria is elkülönített kereskedelmi politikát alapít Magyarország ellenében, hogy ennek termelvényeit visszatörlessza. Vagyis Ausztria és Magyarország egy nem épen jelentéktelen háboruba keveredik egymással: Magyarország más piacokat keres termelvényei

számára s távolabb országokból szerzi be a már nélkülözhetlen iparcikkeket; Ausztria szintén más piacokat keres iparcikkei számára s távolabb országokból szerzi be a neki szükséges élelmi szereket.

Kétséget nem szenved: meg lehet így is egyik és másik. Magyarország kényszerülve lesz terményeit a távolabbi piacokon még kevesebb oly haszonnal adni el, mely a mezei gazda „tisztá jövedelmét“ képezné s a nélkülözhetlen iparcikkeket pedig csak akkor kaphatja meg olcsóbban, ha azokat nem Ausztria területén keresztül, hanem a Dunán vagy az Adrián át hozza be. Ausztria is kényszerülve lesz iparcikkeit a távolabbi délkeleti és északi piacokon kevesebb oly haszonnal adni el, mely a gyárosok és iparosok „tisztá hasznát“ képezné s az élelmi szereket csakis Oroszországból, Algírból és Egyiptomból szerezheti be, talán olcsón; de a szállítási költségeket hozzávéve, talán jóval drágábban, mint Magyarországból.

Az említett csendes belháboru árát tehát mindkét fél megadná, s kinek lenne haszna belőle?

Lehetne jelentékeny haszna a kincstárnak, mert ha csak 10% vámot venne is azon külföldi cikkektől, melyek Magyarországra évenként rendszeren behozatnak, melyek behozatalától pedig meg akarná óvni a fogyasztó közönséget a célból, hogy ez forduljon valahára nagyobb mérvben a hazai iparhoz: ezen 10 százalék után mintegy 25—30 millió forint vámjövédelmet mutathatna fel, mennyit t. i. most 4—5 év alatt alig szerezhethet be.

Hát a fogyasztó közönségnek? Az a haszna lenne, hogy nem oly könnyen jutna a pipere és élvezeti cikkekhez mint most, hanem kényszerülve lenne ezek fogyasztása mellett mielőbb megbukni. Vagy megtanulni a csakarékosság azon mérvét, melyet eddig kellő figyelembe nem vett.

Hasznuk volna még némely hazai iparosoknak és gyárosoknak is azon esetben, ha a külföldi divatcikkek élvezetétől elterelt közönség egy része az ő nem oly tetszetős, de minőség szerint jobb, tartósabb cikkeik árát ép azon díjszabályzat szerint fizetné, mint melyen eladják azok külföldiek; kik pedig az olcsóság mellett az „utánzás“, a szemcsalás mesterségét is értik s azon fogyasztók segélyével, kik a látszato t elébe teszik a valódiságnak, igen sikeresen gyakorolják. A fogyasztó közönség ezen része aligha pártolna el a külföldi cikkektől.

Ezek volnának a legjelentékenyebb anyagi hasznok az anyagi veszteségekért, melyek egyaránt sújtólnak Ausztria és Magyarország népeit, kik t. i. távolabb piacokra utaltatnának egyenkint, mint minőt egymásnak nyújthatnak.

Lehet, hogy némely kár, évek mulva haszonná válnék. Lehet, hogy kivált a külföldről csak nehezen, szűken s nagy áron hozható iparcikkek végre sok más ezer családot reá szoktatnának azok elkészítésére s gyártásra. De nem,

lehet, hogy terményeink számára jobb piacokat találjunk a távolban, mint a szomszédban. És nem lehet, hogy Nyugodeurópa népeinek, kormányainak helyeslésével és rokonszenvével találkoznék az, ha Ausztria és Magyarország külön-külön nyakig övezkednék magas védvám korlátokkal Nyugoteurópa ipara és kereskedelme irányában és e mellett kényszerülve lenne egyik (Ausztria) kelet felé, másik (Magyarország) nyugat felé a szabad kereskedelem politikáját hirdetni, hogy az előbbi iparcikkeinek, ez utóbbi pedig termelvényeinek jó piacokat csináljon. Végre kissé nevetségessé is válhatnék az ily eljárás, kivált most, midőn 10 év óta egyik és másik a szabad kereskedelem politikáját hirdeti — s valósította egymás között.

Nem épen lehetetlen tehát, hogy az elkülönözött védvamos politikának Ausztria és Magyarország egyaránt kárát vallaná: vallaná kivált az iparos osztály ott, s a birtokos osztály itt, s ezen felül ellenszenvet keltene különös politikájával egész mivelte világ ellenében.

Természetesen merül fel tehát itt azon kérdés: Nem lehetne-e Magyarország pénzügyi s nemzetgazdasági érdekeit megóvni a nélkül, hogy a bontakozás és egymás ellen indított hadjárat kellemetlenségeit kikerüljük?

Az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület közgazdasági szakosztálya említett ülésében az Egyesület nagyérdemű elnöke Lónyai Gábor ur megfejtette ezen kérdést, midőn következő postulatumokat sorolta elő.

a) A szabad kereskedelmi irány fentartása, sőt további előhaladás ez irányban.

b) Ennek folytán néhány termékeinknél, péld. a bornál a kivitelvám leszállítása.

c) Ellenben némely fogyasztási cikkek vámjának leszállítása.

d) A magyar kincstár megkárosításának a fogyasztási adóknál, monopoliumpoknál, dohány és sónál, a vám visszatérítésénél elhárítása.

e) Az indirect adózásnál, nevezetesen a gazdasági iparágaknál szesz- és cukorgyártásnál, Magyarország részére kedvezőbb módok és eljárás kikötése.

f) Fiskalis vámvonal felállítás. Ennyi a javaslat.

Sine ira, cum studio: tisztán körvonalozva van itt mindaz, mire szükségünk van. Ha ezen postulatumnak elég tétetik, akkor: önálló váms kereskedelmi politikánk lesz közbeneső sorompók nélkül is.

V. K é t e l y e k.

Az ám, mondhatják némelyek. De ne higyjük, hogy az osztrák urak meg ne értenék eme különben szenvedélytelen szavak súlyát. És minthogy tulajdonkép arról van szó: lemondjanak-e ők eddigi előnyeikről s haszonélvezeteikről; eme tételeknek létesítésébe épen úgy nem egyeznek bele, mintha a külön korlátok felállításáról volna szó.

Igaz, hogy a megszokott anyagi hasznok nélkülözése némelyeknek (Ausztriában) egyaránt fájna: akár az eddig testvéries viszony fentartása, akár ennek végkép megtagadása folytán szorítottatnának oda, hogy iparcikkeiknek más piacokat keressenek, s élelmi szereiket más piacokról szerezzék be. De hát, mindenkinek eleget tenni, ott hol emez „elég” fogalma nagyon is tulmegy a méltányosság korlátaiban — nem lehet, nem is volna czélszerű. A visszaélések megszüntetése pedig hivatászerű kötelessége a törvényhozásnak itt és ott.

A törvényhozás tehát nem kérdené: tetszik-e lemondani a visszaélések útján szerzett jövedelmekről a haszonélvezőknek vagy nem, hanem: igazságot szolgáltatni, s ekkor elmondhatnánk: megfelelt feladatának.

„És Magyarország nemzetgazdasági érdekei ekkor sem lennének tökéletesen megvédve, mert kereskedelmi forgalmunkban [kivéven a kincstári és indirect adózási összegeket], ekkor száz vagy több millió deficit állhatna be évenként” — mondhatják a vámkorlát-emelők, s igazuk van.

Tegyen a törvényhozás bármit, mi tőle telik, vagy mint alkotmányos testületnek feladata; az említett deficiteknek felét, de sőt egy fillérjét sem szüntetheti meg, ha a fogyasztó közönség, a haza sok ezer meg ezer családai s egyénei ezután is csak úgy elhanyagolják a polgári erények legfőbbjét, t. i. a haza érdekeinek szem előtt tartását, mind tették eddig.

Magyarország nemzetgazdasági érdekeit a lehető legjobb vám- s kereskedelmi politikával sem védheti meg a kormány és törvényhozás, ha az ipar- s kereskedelmi cikkek fogyasztásában oly kevés meggondolást s nemzetgazdasági tájékozottságot tanusít a fogyasztó közönség, mint a közelebbi években.

Lehet teljesen önálló vámrendszerünk, de megeshetik, hogy az „önállósítás nagy művével” több kárt teszünk mint hasznot, kivált ha ügyetlenek leszünk a nemzetközi alkudozások vezetésében. Mindenesetre kárt szenvedünk pedig, ha a vámkorlátokat csupán a haza határain állítjuk fel, s nem saját házunkban, ha t. i. mindent csak a kormánytól és törvényhozástól várunk, s magunk ép oly hibásan gazdálkodunk ezután is, mint tettük eddig.

Lehet viszont a közös vámterületen is önálló vám- s kereskedelmi politikát gyakorolnunk, ha ehhez elég erély és erő van bennünk.

Kétséget sem szenved, hogy a deficitek legnagyobb részét megszüntethetjük: a nélkül, hogy a haza határain állítsák vámkorlátokat. Megszüntethetjük, ha saját házunk küszöbén, háztartásunkban állítjuk fel az ilyen cikkek elleni tilalmat és saját háztartásunkban állítjuk helyre a kiadások és bevételek közötti sulyegyent, mert a nemzetgazdaság elvégre, nem más, mint a nemzet egyes családainak gazdasága összevéve.

Azt pedig, hogy mindnyájunkat a kormány és törvényhozás óvjon meg a rosz gazdálkodástól; hogy valamely genialis vám- s kereskedelmi törvény védjen meg bennünket az osztrák és külföldi élelmesség irányában; hogy törvényhozás és nemzetközi szerződések útján állítsák helyre a kiadás és bevételek közötti sulyegyent az egyesek háztartásánál? Ezt el nem érhetjük soha, még a legabszolútbb kormányzat alatt sem, mely t. i. közvetlen beavatkoznék az egyes családok termelési s fogyasztási mozgalmainak vezetésébe.

Az, hogy a közelebbi években óriási deficiteket szenvedtünk, arra mutat, hogy a szabad-kereskedelem azon mérvét, melyet a vámsorompók megszüntetése előidézett: nem birtuk saját hasznunkra fordítani, mert nem voltunk eléggé élelmések. Ezen szabadság megszorítása azonban épen nem alkalmas arra, hogy élelmességünket fokozza, sőt inkább csak tompítaná. Pedig az aadás-vevés okszerűségénél ez a földolog.

Ne kívánjuk tehát, s nem is volna üdvös dolog, hogy a kormány vagy törvényhozás még a magán aadás-vevési ügyek szabályozására is kiterjeszkedjék. A kormány és törvényhozás feladata a kiviteli vámok, fogyasztási adók szabályozása: Magyarország fiscalis érdekeinek megóvása. . . . A többi saját feladatunk, mit bármely napon alkalmazásba vehetünk. Ehez nem kellene diplomatiai alkudozások — gyakorlatba veheti saját háztartásánál bárki — s Magyarország nemzetgazdasági érdekeinek nagy része meg leendő védve az idegenek élelmességétől.

VI. A nemzeti vagyonosbodás jelei s feltételei.

A nemzet vagyonosbodásának jelei: ha az országban levő vizek szabályoztatnak, az ország területe egyrészt az árvizek pusztításaitól megvédetik, másrészt az aszály sorvasztó hatása ellenében öntözéssel minél nagyobb területen elláttatik, a posványok pedig kiszárittatnak. A nemzeti vagyonosbodás jelei, illetőleg tényezői, a közlekedési utak s eszközök szaporodása, a közlekedés élénkülése, továbbá: raktárak s gyárak keletkezése, a kereskedelemnek a tengerekre s azokon át minél több piacra minél inkább kiterjedése. A nemzeti vagyon tőkéje gyarapittatik az által, ha a termőföld

országszerte minél jobban miveltetik, javittatik; ha a máskülönben használhatlan homok- vagy parti-földek szerszám- vagy gyümölcsfával beültettetnek. A nemzeti vagyonosbodás jele, ha minél több csinos ház épittetik; a házak, utak, a helységek s városok területei mindinkább tisztán tartatnak; ha a népek öltözéke, butorzata mindinkább csinos és életmódja mindinkább rendes. A nemzet vagyonosbodásának elsőrendű tényezője a nép folytonos munkássága, ha t. i. a népnek kicsinye s nagyja nyáron át folyvást mozog, gyomlál, kapál, kaszál stb., közben-közben varr, köt, fur és faragcsál, télen át pedig késő este s korán reggel és egész napon át aprólékos házi munkákat vagy házi-iparmunkákat vége: — fon, sző. Fonja nemcsak a lent, kender, hanem a gyapotot, és nemcsak a rubának, hanem a csipkének valókat; és fonja a galyakat kosaraknak, butoroknak, bölcőknek, kocsi-kasoknak stb., és fonja a szalmát kalapnak vagy csak úgy vastagon méhkasoknak, lábtisztítóknak, meleg-ágytakaróknak stb. Vagy pedig fűrésze a tőmérdek tuskót drága lemezekké, lapokká (fournir), készíti a dongákat a szürethez, vagy a drága zsákfélék helyett olcsó fenyőből készít hordót, ládát a liszt és még buza s más gabona részére is. Ezen kívül csinál dézsát, teknőt, villát, lapátot, ha kell puttont, rocskát, köpülőt, túrós bődönt stb. annyit, hogy tavaszkor jó vásárt csap.

A nemzeti vagyonosbodás jelei s tényezői továbbá a gazdasági állatok létszámának s minőségének emelkedése; kivált ha gazdasági állataink nem csupán teheremelésre szolgálnak (mint a lovak), hanem egyszersmind hus- és zsirtermelők, s egyenkint egy-egy szép példányai nemőknek vagy fajuknak. Nemzeti vagyonosbodás az, ha az istállók, baromfi-udvarok jó rendben vannak s jól benépesítettnek; ha minél több hust és zsirt, túrót, vaját, sajtot stb. bocsátunk forgalomba — és e mellett kellően táplálkozik a munkatevő nép, a kevésbé finom, de a munkaerő fentartásához alkalmasb ételmi szerekből, mint a minők a cukrászati, fűszer stb. cikkek; ha tehát a gyümölcsöket is minél nagyobb mérvben termeli, de feldolgozás (lekvár, marmelád, aszalvány stb. készítése) végett. Szóval, nemzeti vagyonosbodás az, ha a föld termőképessége fokoztatitik, ha az állattartás emelkedik, ha a termények feldolgozása s fogyasztása nagyobb mérvet ölt, s a vagyonosbodással arányos a jólét csak akkor, ha a közvagyonosbodás a legszegényebb munkatevő osztályokra is kiterjed; ha a munkaképes kezek az év mindenik időszakában sikeresen foglalkozhatnak, s munkáik értékét saját javukra fordíthatják.

A nemzeti vagyonosbodás eme mozgalmában, mint látjuk, nagyon kevés része van a nemzetközi kereskedelemnek, legalább nálunk. Viszont azon nemzetek, melyeknek 40—50,000 hajójuk uszkál a tengereken; melyeknek 150—200 millió népséget tevő gyarmattartományaik vannak más világrészekben, melyeknek talajuk szénben és vasban gazdagabb, mint-

sem a buza, bor és dohánytermelésre kellene szoritkozniok; melyeknek tehát oly területen, mint Magyarország, 120—140 millió emberével dolgoznak a gőz-, illetőleg szövő-, fonó-, festő-, faragó-, varró-, csipkeverő, papirgyártó és majd mindenféle iparmunkát tevő gépek. Azon népek, melyek más nemzetektől szerzik be saját élelmezésök $\frac{1}{4}$ részét, más nemzetek piaczaín árusítják el gyártmányaikat és pedig igen nagy nyeresmények mellett, mert a tudatlan népek legjobb vevői — minden csillámzatos cikkeknek... Ezen népek s nemzetek vagyonosbodásának legfőbb kelléke a korlátlan szabad kereskedelem, s legfőbb szabályzóí a vám- s kereskedelmi szerződések.

Ezen népeknél a kedvező kereskedelmi mérleg, ha t. i. a forgalom a valódi értékek hű képét adja elő, a közvagyonosbodás gyarapodását jelzi, mert ha a behozatal összegét tullepik a kivitel összegei, arra mutat, hogy a sok olcsó nyers anyag egy része a népek élelmezésére s ruházkodására szolgálván, más része feldolgoztatván s értékesbítettvén, kivetített s illetőleg annyira értékesbítettett, hogy a csak $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ súlynyi gyártmány is többet ér, mint ért az egész behozott nyersanyag.

Nálunk viszont, hol a nemzeti vagyonosbodás forrásai nem az idegen államok és világrészek, hanem a föld: a nemzetközi kereskedelmi mérleg nem bir azon jelentőséggel, mint az iparos, kereskedő s illetőleg „gyarmatbirtokos“ nemzeteknél. Nem birnak félremagyarázhatlan jelentőséggel még a datai sem; mert megeshetik, hogy azon években, a mikor vasutainkat felszereltük, vagy a gazdasági gépeket országszerte honosítgattuk, sokkal többet adtunk ki ezekért, mint mennyit terményeinkért kaptunk, és mégis miénk a nyereség, mert az utak és eszközök megmaradtak, közvagyonosbódásunkra szolgálhatnak, ha a jelen évben vagy évtizedben nem, hát a jövőben.

Nálunk a legnagyobb jelentőségű, félremagyarázhatlan forgalmi adatok azok, melyek azt mutatják, hogy pénzünket s illetőleg a terményekért bevett összegeket haszontalan, ephemer becsű, pár hét, pár hónap mulva elkorhadó, elrongyoló cikkekért adtuk. Ezek jelzik a luxuskedvelő családok eladósodását, s ha rendkívüli mérvet öltenek, a nemzeti vagyon apadását. Öt év alatt (1869—1875) gyapot árucikkékért, melyek jó, ha egy-egy évig tartanak, 53 $\frac{1}{2}$ millió frtot adni; lenárukat pedig 90 milliót, már csupán azért sem helyes gazdálkodás, mert kivált ez utóbbi cikkekért, mind magunk állithattuk volna elő — saját termelésünkből. Nürnbergi apró diszitményekért, gyermekjátékokért, talmiaranyért, rozsul járó zsebórákért, oly „ezüst“ kanálért, melynek tuczatja 27 kr. stb. 285 millió forintot, selyem piperecikkekért, öltönyökért, melyek sem hideg, sem meleg ellen nem védnek, s különféle rojtokért, czafrangokért, illusiókért 372 millió forintot adni ki, ez már oly jele az izlet megromlásának, a divatbábok utánzásának,

sőt mondhatjuk a könnyelmű költsékezésnek, mit csak a legszigorubb vámtilalom által lehetne korlátozni, ha t. i. más úton a csempészet a vámkorlátokkal aránylag nem nőne és terjedne ki a mellékutakra.

Jele ez egyszersmind a nemzet eladósodásának, elszegényedésének, munkátlanságának és roszul számításának; mert nagyon kevés tudomány kell ahhoz, hogy belássuk, miszerint pl. egy pár gyári csizma vagy cipő, mely 3—4-ed napon már ezer darabra törik, vagy egy pár kapcza, mely másodnapon már szétmállik, csekély áron véve is drágább, mint a tiszerte többre tartott árucikk, — folyó áron számítva. Nagyon általános jele az, kivált a nők munkátlanságának, ha évenként 74 milliót költünk selyem s gyapot öltönyt pipere-czikkekre; ha 5 éven át 90 milliót adunk fehérműekért, melyek agyon vannak sulykolva s fehérítve, holott a fonás, kötés, tűzés, himzés, horgolás, varrás stb. műtételeihez van anyagunk s időnk elég, és van több mint 3¹ millió pár női kéz, mely a népszámláláskor mint rendszeren „semmivel sem foglalkozó“ iratott be.

Szó sem lehet ott a nemzeti vagy on gyarapodásáról, hol a fogyasztás országszerte ferde irányzatot vesz. . . . Pedig anyagfogyasztásunknak még más oly utai is vannak, melyeken a hazánkból kifolyt pénzt a deficitek rovatába irhatjuk. Ilyenek azon államadósságok, melyeknek hasznát nem vettük, s a katonatartás azon mérve, mely teherviselési képességünket felülmulja. Hiában kötjük akár Ausztriával, akár az egész Európával a legjobb vám- s kereskedelmi szerződéseket, ha gazdasági s ipartermelésünket nem bírjuk oda fokozni, hogy a nem épen javunkra kölcsönzött milliárdok kamatait elviselhessük azon mérvben, mintha a bankár urak csakugyan „százat adtak volna százért,“ holott csak 60—65 frtot adtak. Hiában tiltjuk ki a kereskedelmi cikket nagyrészt hazánkból (mi aztán Európa-szerte „unicum“ rendszer volna), ha a meddő erők fogyasztása túlhaladja a „termelő erők“ vívmányainak eredményét: a nemzeti vagy on csökkenni fog; az eladósodás évtizedről évtizedre milliárdokra megy, s mert ez Európa minden államaiban így megy: veszélyes catastropháknak megyünk elé, melyek közepette, kivált nálunk, hol a nemzetközi kereskedelem majdnem ázsiai állapotokban szenved — nagyon kevés sikere lehet a tariffák revisiójának, vagy épen kijavításának is.

Nem csupán ott kellene tehát keresni Magyarország pénzügyi s nemzetgazdasági érdekeinek biztosítását, hol a törvényhozás is tehet valamit; hanem ott, hol mi magunk legtöbbet tehetünk. Nem csupán a kormányt és törvényhozást kellene szorgalmaznunk, hogy védje meg a nemzet vagy onát azon csorbulásoktól, melyeket rajta a luxus-kedvelő osztályok ütnek; hanem kellene szabályoznunk a társadalmi igényeket olyformán, hogy ne tartsák miveltségnek a czifra öltözéket, ne tartsák a „rangtól“ elválhatlan kellékeknek a fényüzést; ne tartsák tiszteletreméltó dolognak

a munkátlan ságot; ne süvegeljék meg a léha semmittevést és semmitudást stb. stb.

Kellene pedig szorgalmazni kivált a külföldi kormányokat Európá-szerte, hogy más lábakra állítsák a békét; nem hadilábra. Hogy t. i. már biztosítékokat szerezzenek egyes államférfiak irányában a hatalommal való visszaélésnek; és ne borítsák egész Európát lángba egyes diplomaták hibás sakkvonásai vagy bármiféle tévedései miatt..... Mai világban már egy nemzet sem követhet el a másik irányában oly bünt vagy vétke-t, mely érdemes lenne egy hadviselésre, melyben egyik és másik fél va-gyona egyaránt szenvedhet csorbulást. — Pedig az ország vagyonosbodásának legnagyobb akadályja, a népek vagyonának s munkaerejének legnagyobb pusztója a háboru.... Elsőben is ez irányon s a régi adósságok súlyának könnyebbitésében kellene keresni az ország érdekeinek biztosítását. Vagy pedig: tevékenységünk s ez uton termelésünk megkészszerzésében s fogyasztásunk okszerű mérséklésében; akár tiltják a luxus-cikkeket vámok — akár nem.

VII. Más nemzetek példái.

Más nemzetek példáit tekintve, úgy találjuk, hogy a nemzeti vagyonos-bodásnak különféle időkben különféle physikai és politikai tényezői is vannak; de mindenkor legfőbb kelleke az eszélyes, szorgalmas munkásság, és a fogyasztásban bizonyos számítás és takarékos-ság, mely saját háztartása mellett a közvagyonosbodás elengedhetlen feltételét, a munkás néposztá-ly érdekeit is szeméi előtt tartsa. A közvagyonosbodás elengedhetlen feltétele ugyanis az, hogy a vagyonosb fogyasztó osztályok, a mennyiben lehető: igényeiket a hazai kézmű- és gyáripár termeléséből elégítsék ki, s a mire ez képes nem volna, annak létesítésében a munkálkodó osztályokat, a köznevelés emelése és terjesztése, vagy a kereskedelem közvetlen tényezése által elősegítsék... Kivált ez utóbbi egymás kezére dolgozás az, mit törvényhozás utján erőltetni nem lehet, minek t. i. a tár-sadalmi szellemben kell feltaláltatnia. Egy neme ez azon sajátságos hazafi-ságnak, mely legnagyobb mérvű a legmiveltebb népeknél.

Hol ezen egymás kezére dolgozás nem hiányzik, ott a vagyonosbo-dás gyorsan eszközöltetik: a kerti s mezőgazdasági termelők adnak élelmi szere-ket s iparanyagokat az iparosok számára; az iparosok s gyárosok készítnek mi-nél többjő eszközt s olcsó ruházati és háztartási cikket első rendben a föld-miveléssel foglalkozó osztályok, aztán a vagyonosbak, s végre a külföldi piac-zok számára. A kereskedelem pedig okszerűen közvetíti eme csereforgal-

mat: főkép csak azt viszi a haza határain túl, mire azokon belől szükség nem volt; és azt hozza külföldről, fogyasztás végett, mit a belföldön termelni nem lehet, vagy a minek jó hasznát veheti akár az iparos, akár a földmivelő közönség.

Magyarországon mindez máskép van. A magyar alföld terményeinek főpiacza Bécs, s Ausztria némely gyárvidéke akkor is, a mikor a magyar föld vagy Erdély népessége nélkülözi a kellő élelmezést, mert az itteni népnek ritkán van jó termése, és nincs keresetmódja. Magyarország számára pedig az iparczikkek legnagyobb részét szintén Bécs s az osztrák gyárvidékek népessége szolgáltatja. Nyersterményeinket ezen népek dolgozzák fel helyettünk. Hazánkban nagyon sokan vannak, kik örömetst mennek túl a haza határain bármi jelentékenyebb bevásárlás végett; örömetst mulatnak Bécsben és külföldön. Sokan vannak, kik örömetstebb fogyasztják itthon is a külföldi iparczikkeket, sőt terményeket is, mint a belföldieket; mert nálunk az ilyest némelyek még „megbámulják,“ sőt a jólét és miveltség bizonyos fokának tartják. Ily jelenségek nem lehetnek kedvezők a nemzeti vagyonosbodásra.

Azt mondhatnók tehát eme ferde viszonyra: állitson a kormány eléjök vámkorlátokat; adóztassa meg erően a bécsi s külföldi luxus-czikkeket“ stb. Ez azonban másrészt annyit tesz: zavarjuk meg a tényleges forgalmat s csereviszonyt Magyarország összes termelői s Ausztria összes iparosai közt, hogy megakadályozhassunk némelyeket az oktalan költségezettől. De nagyon valószínű, hogy a csereforgalmat ugyan megzavarnánk, az ország népességének egyrészét talán visszanyomhatnánk a nomádélet közelébe; hanem a luxust, a fényvagyat el nem ölhetnénk, talán épen háttérbe sem szoríthatnánk, legalább a vagyonosb osztályoknál, mert azt, t. i. a fényvagyat, csak szenvedélyöknek kielégítése által lehet lecsillapítani. A nemzeti vagyonosbodást tehát a fogyasztás némi korlátozása mellett sem mozdíthatnánk elő, az ország anyagi érdekeit nem őrizhetnénk meg, annyival inkább nem: mert a rendes adás-vevés megzavarodása nagyon sok családot tönkretethetne, itt és ott, t. i. Magyarországon és Ausztriában.

Bizonyos morális kellékekről, bizonyos oly hazafias vagy nemzetgazdasági nézetekről, oly polgári kötelemekről van tehát itt szó, melyeket vámkorlátok által előidézni nem lehet, melyek előidézésében a kormány és törvényhozás nagyon keveset tehet, s ha tenne más, mint közoktatás utján, nagyon sokan zsarnoki kormányznak, absolut uralomnak neveznék, mely beleavatkozik a magán adás-vevés és élvezet ügyeibe.

A mi eme rendszer mellett a „hazai ipar“ felvirulásának érdekeit illeti, kétséget sem szenved, hogy egyes iparosok tetemes vagyont szerezhetnének, ha az osztrák s külföldi olcsóbb és jobb iparczikkek piaczaikról lehetően kizáratnának. Az ipar „országszerte“ emelkedésének azonban ismét oly morális kellékei vannak, melyeket ott, hol azok hiányzanak, egyesek meggazdagítása

által előidézni vagy eszközölni nem lehet. Vagyis a hol az iparüzletek leg-szükségesebb ágazatai századokig mellőzéssel, megvetéssel vagy gúnynyal találkoztak, ott a „bonus odor lucri“ kevesek előtt teheti jószagúvá a bőrcserzést, a csont és szaruneműek feldolgozását, a szappanfőzést, szövést, fonást és mindazon nehéz munkákat, melyek a vas és faneműek értékesítésében szükségesek. Ott elsőben is a százados balitéleteket kell száműzni, aztán örömmel és buzgalommal kell hozzálátni az iparszakok tanulásához és gyakorlatba-vételéhez. Ez tehát ismét bizonyos erkölcsi feladat, oly morális kellék, miútt physikai uton előhozni nem lehet. A nemzetet, melynek nemcsak kereskedelmi súlypontját, hanem politikai súlypontját is régóta igen sokan Ausztriában keresték, vámkorlátok által önálló lábba allítani, hű törekvés volna. És minthogy: „felettünk azok, kik szükségleteinket vagy szeszélyeinket kielégítik, bizonyos mérvig befolyást, vagy mondhatjuk, felsőbb-séget gyakorolnak“ az osztrákok s külföldiek eme felsőbbségüket meg is tartják mindaddig, a míg saját igényeinket önmagunk képesek nem leszünk kielégíteni.

Ha tehát meg akarjuk mutatni, hogy a magyar nemcsak volt, hanem lesz; nemzeti vagyonosbodásunk eszközzését munkába kell venni fokozott szorgalom és értelem útján a legjobb eszközökkel s az egymás kezére dolgozást nem kell az ország határain túlra vinnünk, hanem a határokon belől úgy kell elrendezkednünk, mint teszik ezt azon népek, melyek mindig önmagukban keresték s fel is találták vagyonosbodásuk s a mi ezzel egyértelmű, létezésük súlypontját. Ez azonban nem könnyű feladat.

És vigyáznunk kell, hogy a vámpolitikát össze ne téveszszük a nagy hatalmi politikával. Ez, némely előnyöket ugyan nyújthatna valami nagyon gyenge államok irányában; de a helyes vámpolitika alapja s a vagyonság életető forrása, a köztevékenység, mit viszont agyon nyomtak a nagy hatalmaskodáshoz szükséges eszközök és erőfeszítések.

A történelem tanúsága szerint ugyan Európa némely iparos államai a nyerstermények vámmentesen bebocsátása s az iparczikkék vámmentesen kivitele és viszont a nyerstermények kivitelének tilalma és az iparczikkék bevitelének korlátozása által jelentékenyen előmozdították vagyonosbodásukat. És pedig „politikai tulsúlyaikkal arányosan“, mert a „gyengébb államok“-tól megkivánták, hogy azok a „nagy hatalom“ előtt meghajoljanak, annak „engedményeket“ tegyenek, sőt tetemes „kedvezményeket“ nyujtsanak. Még több hasznát vették gyarmatországaiknak, melyek érdekeit még inkább saját érdekük alá rendelték, mint a kisebb „pártfogolt“ vagy „barátságos lábou álló“ államokét.

Ezen államok vagyonosbodásában tehát nagy szerepet játszott a „nagy hatalmi politika“, illetőleg a hadsereg és hadi szerencse, annyira, hogy nem

csoda, ha még most is sokan ezt látják a vagyonosbodás elsőrendű tényezőjének. Ezen előzmények nyomán természetes, hogy Magyarországra nézve is sokan azt hiszik, miszerint az volna a legjobb, ha keleten vagy délkeleten (Ausztriával kezét fogva) vezérszerepet öltene; patronátusa alá venné az elégedetlen népeket, s eme pártfogás ürügye alatt olyan kedvező vám- és kereskedelmi szerződést kötne azokkal, melynél fogva (legalább azok irányában) ő lenne a „nagy hatalom“, ezek viszont a „gyarmatok.“ Sokan azt hiszik, hogy most is a politikai befolyás emelése azon egyetlen tényező, melynél fogva Magyarországot nagygyá, vagy legalább a magyar nemzetet gazdaggá tenni lehetne, ha már Nyugot felé nem --- legalább Kelet felé.

De ám, nem úgy van már, mint volt régen, legalább a nemzeti vagyonosbodás terén.

Magyarország nagy és hatalmas volt Európa más államai irányában akkor, midőn a „kard“ volt a hatalom és vagyonosbodás legfőbb tényezője. De nagyon elmaradt ezektől, mondhatni a lőpor feltalálása, s még inkább a gőzerő alkalmazásba vétele, a gépekkel való szövés-fonás időpontja óta. S bár mind e mellett sokkal erősebbek s ügyesebbek lehetünk némely zilált népnél: nem volna tanácsos anyagi gyarapodásunk feltételeit, t. i. a magyar nemzet leendő nagyságának forrásait a fegyvererőben vagy a politikai súlyban keresni. Nem volna tanácsos a „cultur missio“ politikáját elfogadni, kivált most, midőn életképességünk ugyancsak erős próbára van téve, s közel állunk ahhoz, hogy „a nemzet, mely elleneit fegyverrel legyőzni elég erős volt, most az elszegényedés dicstelen halála útján pusztuljon el.“

Ily helyzetben mindenekelőtt azon morális kellékekre van szükségünk, melyeket sem vámkorlátok által előidézni, sem a fegyver hatalma vagy a „nagyhatalmiság“ tekintélye által kivívni nem lehet.

A vámkorlát palliative megóvhatja a nemzetet egyideig a végelpusztulástól; de kenyeret nem ad, vagyonosbodást nem eszközölhet. A nagyhatalmi politika megadóztathatja a hódított vagy „pártfogolt“ országokat, de nem tényezője, hanem inkább aláásója a közvagyonosbodás lehetőségének; holott: szabad kereskedelem mellett, ha nem mi vagyunk az ügyetlenebbek és tájékozatlanabbak, csak oly nagy adót vehetünk a kereskedelmileg meghódított államokra, mint akármely „hadi sarcz“, és ezt minden fegyverzörögés s ellentmondás nélkül—épen úgy, mint a hogy megadóztatnak minket az élelmesebb osztrákok és külföldiek.

Ismerjük el, hogy hiba volt Magyarország kereskedelmi forgalma súlypontját a haza határain túl nyugotra tenni át, az ottani városi s gyárvidéki népek kezeibe. Ismerjük el, hogy hasonló hiba lenne azt politikai alapra tenni, s forrását nem önmagunkban, hanem keleti szomszédaink kezében keresni. Ismerjük el, hogy bizonyos erkölcsi feltételek azok,

melyeket nem teljesítettünk kellő mérvben, s nagyon szép és üdvös dolog, ha nyugot és kelet felé minél inkább kiterjeszkedünk csereviszonyainkkal; de a súlypontnak benn a hazában, a fentemlített osztályok egymás kezére dolgozásában kell feküdnie. Innen kell a nemzeti vagyonosbodás forrásainak fakadnia. Ennek érdekeit kell megóvnunk, a törvénytelen vagy bár törvényes, de visszaélésre fajult megtámadások ellen óvni. védeni.

Nem csupán az, hogy kicsiny-e vagy nagy? de az is elengedhetlen feltétele a nemzetközi üdvös forgalomnak, hogy mi legyünk azok, kik olcsón vásárolnak, és csupán czélszerű, hasznos tárgyakat vásárolnak. És hogy: ne legyünk kénytelenek terményeinket vagy készítményeinket árukon alól eladni. Ez pedig azonnal bekövetkeznék, mihelyt összetévesztenénk morális feladatainkat a vámkorlátok feladataival, vagy a vámpolitikát a nagyhatalmi politikával, mert nem csupán rajtunk áll a vámtételek meghatározása, s még kevésbé áll módunkban a nagyhatalmi álláspont fentartása. Ne itt — ne ezekben, hanem mint fent említők: a köztevékenység és értelmiség fokozásában, s a különböző osztályok egymás kezére dolgozásában kell tehát keresnünk a nemzeti vagyonosbodás legjelentékenyebb tényezőit.

VIII. Magyarország jogai.

(Elméletileg).

Magyarországnak természet-szerinti s a *pragmatica-sanctio*ban is biztosított joga az: hogy érdekei semmi más állam érdekeinek alá ne rendeltessenek.

Az ország ezen elidegeníthetlen jogánál fogva ugyancsak joga van a kormánynak és törvényhozásnak arra, hogy az ország területén állított iparüzleteket, belátása szerint valószínű rendszer vagy módozat útján, a méltanyosság korlátain belül, t. i. azok teherviselési képességeig, adó alá vesse. Joga van továbbá arra, hogy azon cikkek kivitelét, melyek nélkülözése s külföldön készpénzzé-tétele a nemzeti vagyon gyarapodása szempontjából czélszerűnek nem látszik, megtiltsa, vagy vámok által elnehezítse; viszont azoknak, melyek nélkülözése s külföldön pénzzé-tétele az említett szempontból czélszerűnek látszik, kivitelét adómentesítés, vagy a már megfizetett adó visszatérítése által megkönnyebbitsse. Joga van végre arra, hogy, ugyancsak az említett szempontok miatt némely cikkek behozatalát vámadó által korlátozza, vagy lehetetlenné tegye; míg viszont mások behozatalát adómentesítvén, megkönnyítse.

Magyarország törvényhozása 1867—8-ban ezen jogokról nem mondott le s egyszer mindenkorra nem is mondhat jogörvényesen le egyik országgyü-

lés sem; hanem jogainak gyakorlatát megkísérlette tíz év folytán együttesen intézni el Ausztria kormányával és törvényhozásával. Sőt jogok együttes gyakorlatára nézve az 1867 XII. 63 §-a kimondta azon főelvet, hogy: az ipartermeléssel szoros kapcsolatban levő közvetett adók nemeire egyforma arányára és azok kezelésére nézve oly szabályok hozandók, melyek: „Kizárják annak lehetőségét, hogy egyik törvényhozásnak vagy felelős kormánynak a részbeni intézkedései a másik fél jövedelmének csönkítésát vonhassák magok után“ — mi a jognak teljes érvényben tartását feltételezi — mint Ausztria, ugy Magyarország részéről.

Kimondta továbbá az 1868-ban kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló törvény XI-ik cikkében, hogy: „A só és dohány jövedék és azon közvetett adók, melyek az ipartermelésre közvetlen befolyással vannak, névszerint a pálinka; sör- és cukoradó mindkét államterületben a szerződés ideje alatti: egyenlő törvények és igazgatási rendszabályok szerint fognak kezeltetni, s e végett: a két fél pénzügyministerének joga lesz a másik fél vezérlő és beszedő hatóságainak ügyvitelére időről időre betekinteni stb. Miszintén a jogok egyenlő érvényben maradását involválja.

Hasonlóan intézkedett a törvényhozás a külföldi vám s kereskedelmi, hajózási, consulátusi, posta és távirtdai szerződések iránt is kikötvén, hogy „Ilyenmü újabb szerződésekre nézve az alkudozás és szerződés megkötése, mindkét fél törvényhozótest alkotmányos jóváhagyásának fentartása mellett csak a külügyminister által történik (de) azon megállapodások alapján, melyek a két fél szakministerei közt eszközlendők.

Mi a jogot illeti, ez tehát megvan: sőt felületesen, vagy elfogulatlan tekintve e szerződést, azt mondhatjuk, Magyarország jogai sokkal szélesebb alapra lettek fektetve, mint mennyit maga az illető terület és népesség nyújthat, mert kiterjesztvük Austriára is, melynek területe nem kisebb, de sokkal jobban van művelve, népessége pedig nagyobb és vagyonosabb. Ugyanis:

Feltéve, hogy mi lettünk volna az élelmesebbek ezen szerződések értelmezése, gyakorlatbaléptetése s megújítása körül, daczára azon említett elvnek, melynél fogva ki volt kötve, hogy egyik a másik jövedelmeinek csönkítésát ne eszközölhesse, oly előnyöket vihhattunk volna ki Ausztria ipara s kereskedelme és fogyasztási adó teherviselése, vagy adó megterítettése irányában, hogy most nem mi volnánk a panaszos fél, hanem Ausztria. A gyakorlati alkalmazás azonban épen ellenkező eredményeket hozott, s ennek, amennyiben nálunk a népesség kevesebb, a talaj pedig annyira telve van a gabonatermeléshez szükséges sóanyagokkal, hogy cukorrépánk a cukorfőzésre alig alkalmas, kedvezett a természet is. És kedvezőbbek Ausztria gazdasági iparára nézve a pénz s munkaviszonyok, olcsóbb a kölcsön és

napszám, munkásabb s szakértőbb az ipartermelésben a népesség stb. ugyanyira, hogy a jelenlegi adórendszer mellett Ausztria nagy-iparosai ugyan megélhetnek, de a mi szesz-, sör-, czukor-főzdéink nem bírják fentartani magukat. Az adó-megtérítés pedig, és az, hogy az osztrák czukoradó a bécsi kincstárba folyik, nehezünkre esik.

Most tehát nekünk van, és pedig jogosult panaszunk, a fogyasztási adó-rendszer hiányaira, mert jogosan kívánhatjuk, hogy szesz, ser, czukor-iparunkra ne vetessék olymértű adó, mely ezen iparüzést lehetlenné teszi. Kevésbé jogosult panaszunk az, hogy az osztrák czukor-ipar adó az osztrák kincstárba folyik, holott mi fogyasztjuk el az osztrák czukor nagyrészét (évenként 16—18 millió frtig) mert az osztrákok erre azt mondhatják, hát ne ti fogyasztátok el, hanem adjátok, vagy mi eladjuk más népeknek (Délkeleten) s majd megfizetik azok

Mi a vám-adó-visszatérítést illeti, erre nézve ismét méltán emelünk panaszt, mert a Nyugoteurópából érkező iparcikkek fogyasztói nagyobbrészt mi vagyunk; a mi pénzünk szerepel az ottani vámjövödelmeknél több mint fele-részben s eme vámjövödelmekből térítették meg az osztrák iparosnak minden vámmázsa, czukor után, ha a nyers czukor 4 frt. 55 kr, ha finomított 5 frt. 59 kr. és minden szeszmérő fok után 5 kr., mi ennek $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{12}$ rész értékét képezi.

Panaszkodunk továbbá, hogy a Nyugoteurópából jövő iparcikkekért azok piaczi-értékén felül 10—20°/_o vámot fizetünk (s itt már elismerjük hogy a vámot nem a gyáros vagy iparos, sem a kereskedő, hanem a fogyasztó szokja fizetni), s óhajtanánk Ausztria vezénylő államférfiainak nézetét odaszorítani, hogy ők nekünk a külföldi cikkek behozatalát vámmentesen engedjék meg — vagy pedig eme 20—30 millióra mehető vámért nekünk valamely kárpótlást adjanak. De hát erre nézve ők azt mondhatják, hogy nézzük meg csak, miszerint az onnan érkezőcikkek (csipkék, selymek, gyapotkelmék, champagner, francia-gyümölcs stb.) tulajdonkép mind nélkülözhetők, vagy éppen egészségtelen luxuscikkek, s elvégre nekik mint alkotmányos államnak joguk van az ő területükön keresztül vitt cikkeknek megvámolni... És erre nincs mást mit mondanunk, mint: feltéve, hogy Ausztria népeinek is vannak oly vágyai és szeszélyei, melyek kielégítésében a magyar törvényhozás nekik segédkezhet, — felállítani a „do ut des, facio ut facies“ elvét és kiegyezni ahogy lehet.

Itt már ime a gyakorlat terére, az alkudozások tömkelegébe jutottunk, melynek nincs vége-hossza, egyrészt Ausztria és Magyarország, másrészt a közös monarchia és a világ minden népei közt. Pedig csupán Ausztria és Magyarország között is ezer meg ezer iparcikk az, mire figyelmünknek, alkudozásunknak ki kell terjednie, és az a legsajnosabb, hogy éppen eme kérdések sokfélesége s bonyolultsága miatt lehetlen teljes

állam mindazt, mit saját érdekei megóvása s nemzeti vagyonosbodása tekintetéből helyesnek lát, tegye államtársa érdekeinek tekintetbevételével nélkül.

A kérdés csak az: bírunk-e kielégítő erővel és hatalommal arra, hogy Európa államai és kivált Ausztria irányában jogainkat gyakorlatilag is érvényre emeljük, t. i. Magyarország érdekeit mindenben megóvjuk, vagyonosbodását pedig előbbmozdítsuk: tekintet nélkül a „do ut des“ elvére, vagyis más államok érdekére és igényeire.

Eme kérdés kellő megoldása, mint látjuk, oly erkölcsi, oly államhatalmi sulyt és oly diplomatiái ügyességet igényel minővel ez ideig nem rendelkezünk. Feltételezi hogy Magyarország, 16 milliónyi népe mint egytest és egy lélek és pedig élesített elmével és ügyességgel lépjen fel, holott államtestünk közelségben oly hamogén, mint más nemzeteké. Feltételezi továbbá, hogy Európa államai Magyarország szavát Ausztria segédkezése nélkül is figyelembe vegyék s kívánalmait, talán Ausztria ellenzése daczára is, teljesítsék. Feltételezi hogy Ausztria és Magyarország mindazon viszonyokat, melyek most a szabad kölcsönös forgalom terén baj és zaj nélkül haladnak: törvényszerű szerződések által kölcsönös alkudozások útján szabályozza, holott az alkudozásokban ez ideig a bécsi államférfiak voltak ügyesebbek, és nagyon valószínű, hogy az újabb alkudozások rosszak lennének a mostaninál.

Ily nehezségekkel jár a vámkorlátok felállítása, — s ha azok már most állanának kérdés: ugyan nem mi volnánk-e elsők, kik ezer meg ezer panaszszal lépünk fel azok nyomása ellenében — mint tettük ezt a 48-as időpontot megelőző viszonyok közt. Kérdés: ugyanazon eredményeket érünk-e el általuk, melyeket most kilátásba helyezünk, u. m. a nemzeti vagyony gyarapodását s a hazai ipar fejlődését. Ez utóbbira nézve előttünk a legközelebbi példa, előttünk Ausztria vagyis az osztrák gyárosok és iparosok példája azon időből, midőn a vám s kereskedelmi szerződések létesítésében Magyarország érdekeit mellőzve sőt saját érdekeiknek lehetőleg alárendelve, a reichsrathban ők adták az alkudozási alapot — övék volt a döntő szó. Így volt ez az ötvenes évek elején; és nézzük s kérdezzük meg most az osztrák ipart, az osztrák ipar és kereskedelmi kamarákat, végre a kormányférfiakat... Mindnyájan elégedetlennek azelőtt vagyis el nem ért sikerrel; mindnyájan bevallják hogy csalatkoztak számításaikban vagyis: Ausztria ipara s kereskedelme közel sem virult fel oly mérvűen mint várták.... Természetesen, mert: az ipar s kereskedelem felvirulásának feltételei nem csupán a vám s kereskedelmi szerződésekben, hanem oly erkölcsi, műveltségi viszonyokban és helyzeti előnyökben rejlik, minőkkel Ausztria lakosságának csak egy kis része dicsekedhetik.

Mi pedig az óhajtott önállást illeti, kérdés, nem sokkal csekélyebb mérvűre szállana-e ez, még a jelenleginél is, ha Ausztria nélkül és Ausztriával szemben önállólag kísértenénk gyakorlatba venni a vámügyeket.

igazságot szolgáltatnunk mindkét részre. Hogyan lehet ily dolgokban igazságot tenni? Eme kérdés feszegetése, a különféle czikkek különböző módon és mérvben megadóztatása, s illetőleg az alkudozások küzdelmei között leginkább láthatja, érezheti minden igazságszerető államférfi, mily kimondhatlan üdvös dolog volna az, ha már legalább Európa területén: nem volna többé vám- és kereskedelmi kérdés; nem lenne örökös erőmérkőzés, hanem szabad kereskedelem, szabad adás-vevés, szabad forgalom, kivált most, midőn a vámkorlátok kérdésébe még a vasutak ügyeit is be kell vonnunk s megtörténhetik, hogy ha a kereskedelmi forgalom Ausztria és Magyarország közt korlátolva leend, a vasuti inség, a vasutak subventiója nagyobb mérvet ölt és állandósíttatik.

IX. Magyarország jogai.

(Gyakorlatilag.)

Jogaink mint láttuk megvannak, léteznek. Jog szerint önálló nemzet vagyunk, melynek érdekei felett más népek nem rendelkezhetnek. Bajunk csak az, hogy: nem egyedül állunk e világon, hanem Európa közepébe ékelve, egy élelmes szomszéd mellett, ki gyengeségeinket könnyen kiaknázza s Dél és Nyugotfele élelmesebb népektől vagyunk környezve kik gyengeségeinket Ausztrián keresztül is könnyen kiaknázzák. Ily viszonyok közt aztán bajos fentartani az ohajtott önállást.

Megkísértettük az élelmes szomszédal együttesen lépni fel a nyugoti élelmesebb népek irányában és sokan úgy találják hogy ez nem épen sikerült, hogy t. i. a szomszéd elkaparja előlünk az onnan jövő jótéteményeket. Megkísértettük a fogyasztási adók, monopoliumok s adóvisszatérítés ügyében Ausztriával szintén együttesen járni el, s e téren még több és jogosultabb panaszunk. A közvélemény immár két táborra kezd oszlani, melyek egyike úgy vélekedik, hogy az eddig tapasztalt hibákat most, midőn egyrészt a nemzetközi szerződések másrészt a vám s kereskedelmi szövetség megújítása mindinkább előtérbe tolul, ha nemis mindenben kívánságunk szerint, de sokrészen annyira kijavíthatjuk, hogy tovább is békében s egyetértésben maradhatunk Ausztriával és ennek támogatása mellett Dél és Nyugoteurópa államaival; sőt, a mostaniaknál kielégítőbb szerződéseket köthetünk.

A másik tábor ezen biztosítással nem elégszik be, hanem Ausztria segédkezését mellőzve önállólag akar kilépni a sakra t. i. az alkudozások s szerződések terére egész világ minden államai irányában. Elkülönözve akar fellépni Ausztria irányában is hogy t. i. tegye egyik és másik

Mert elvégre az alkudozás már magában foglalja azon elvet, hogy „ket-
tőn áll a vásár,“ tehát nem teljesen önálló sem az kiad, sem az, aki
vesz. Az alkudozás vége a gyakorlati adás-vevés, melyben annál kevésbbé
önálló az, a ki a másikra vagy többekre van szorulva, minél kevésbbé ké-
pes saját szükségleteit azok segédkezése nélkül kielégíteni.

Pedig ám ép ily helyzetben van Magyarország még Ausztriával szemben
is — iparczikkek tekintetéből, s aligha könnyebben nem szerezhetné be Ausz-
tria az ő részéreszükséges nyersterményeket máshonnan, mint mi ama 300 millió
frt értékű iparczikket — az on-ese tben ha nyersterményeiket nem Ausz-
tria népei vennék meg.

Tegyük fel csak, hogy azon vámügyi jog, melyet most Ausztriával
együttesen gyakorlunk a világpiacok, a világ minden népei irányában, tel-
jesen önállósítatik. Van tehát teljesen önálló nemzetközi vám és ke-
reskedelmi politikánk azaz: elhatározzuk a) Magyarországból a világ
minden népei számára szabad kivínni mindenféle nyers gazdasági és ipar-
terményt, mi az ország területén előállítatik. b) Magyarországba, szabad
ugyan a világ minden piacairól behozni mindenféle gazdasági és ipar-
terményt, ha nem 5—10—15 sőt a luxus-iparczikkeket csak 20—25—50
stb % vám díj mellett.

Kiállunk a világvásárra — visszük terményeinket és gyártmányainkat
a vilá g p i a c z o k r a, s a világ különböző népei azt mondják: nekem
ez nem kell; nekem az nem kell — hanem beeresztjük egyik cikket
10—20% a másikat 30—40% vámdíj mellett. Vagy beeresztjük olcsóbban,
ha Magyarország a mi luxus-cikkeinktől nem 20—25—40% hanem csak
5—6% vámdíjat szed. Ime hova devalválódik önállásunk, kivált ha azon
cikkeket, melyeket most Ausztriából s a külföldről vásárlunk nem nélkülö-
hetjük, vagy nem vagyunk képesek önmagunk előállítani.

Nem egyértelmű tehát a vám s kereskedelmi politika önálló gyakor-
latával a nemzetközi kereskedelemről származó haszon; nem egyértelmű
azzal a nemzeti vagyongyarapodása, mely főczélunk. Sőt kötöttük volna
bár a rendelkezésünk alatti adatokból meritett elmélet szerint Magyaror-
szágra nézve a legkedvezőbb vám s kereskedelmi szerződéseket, a gyak or-
l a t teljesen megghiusíthatja minden törekvéseinket ha m i n d i g c s a k a
m i n é p ü n k l e s z a z, mely az iparczikkek belbecsét nem érti s
mely ennél fogva mindig és mindent ó l c s ó n a d é s d r á g á n v e s z,
ha mindig csak m i l e s z ü n k a z a k i a m á s i k r a r e á s z o r u l t é t
saját igényeinket önerőnkől kielégíteni képesek nem vagyunk. A j o g t e h á s
hiában áll ott a papíron; az önállóság hiában van kimondva a törvényekben
és szerződésekben, ha ezek illetőleg a vámsorompók mögött nem egy oly
élelmes, mozgékony tevékeny nép áll, minők a vámsorompókon tul találhatnak.
Ha pedig a szorgalom s ügyesség nálunk sem hiányzik, akkor megélhetünk

vámkorlátok nélkül is a szabad ipar és szabad kereskedelem mezején.

X. A kormány politikája.

A „Nemzetgazdasági egyesület“ egyik közelebbi estélyen Hegedűs Sándor ur igen tanulságos felolvasást, vagy inkább elbeszélést tartott a vámok történelméről, azok keletkezéséről illetőleg. A keletkezés időszaka Franciaországban és Angliában együvé esett a háboruskodással, s a cél, úgy a vámtilalomnál, mint a vámdíjak emelésénél mindig csak az volt, hogy egyik fél a másikat megkárosítsa, kiéheztesse, engedményekre szorítsa, szóval hadi cél volt minden tekintet nélkül az iparra vagy nemzeti vagyongyarapítására.

Tény, hogy a vámkorlátok nem a népek munkásságának s vagyanosbódásának emelése céljából keletkeztek, nem is mozdítják elő sem a belső, sem a nemzetközi tevékenységet, sőt korlátozzák a népeket abban, hogy egymás kezére dolgozzanak, s terményeiket vagy gyártmányaikat egymással könnyedén kicserélhessék és drágítják az árucikkeket a végett, hogy a vámjövödelmekből az állam saját szükségleteit fedezhesse.

A nagy fogyasztó közönségre nézve tehát az volna jó, ha a vámrendszert soha senki ki nem találta s alkalmazásba nem hozta volna. Az lenne jó, ha az államnak a vámjövödelmekre semmi szüksége nem volna. S csakis eme szükségesség lealkudhatlansága indokolja a vám jogosultságát a szabad kereskedelemmel szemben, mely a szabad ipar elválaszthatlan bajtársa.

Tény továbbá, hogy Nyugoteurópa államai és kivált Anglia a magas vámkorlátokat mindinkább leszállítják. Ezek példáján okukra haladt eddig Ausztria s Magyarország kormánya. Vagyis: haladunk mindnyájan, némi visszacsúszással mellett, de általában biztos következetességgel a szabad kereskedelem felé. Kimondtuk immár a „szabad ipar“ jogosultságát.

A magyar kormánynak (mondja a földmívelés-, ipar és keresk.-ügyi ministerium „Öt évi működése“ című könyv) bár elvül s végeczélul a kereskedelmi szabadságot vallotta, az Ausztriával századok óta fennálló s egymásra utalt csereviszonyra és saját fejlődő iparunkra való tekintetből is, nem lehetett okszerűen, a kereskedelmi szabadság rögtön valószínűsítését követelni, mert ez, a külföldi verseny súlyát minden irányban elviselni nem képes osztrák ipart, saját még gyöngébb iparunkkal együtt megkárosította volna; — hanem oly eljárást kellett követnie, mely szerint a közös vámterület vámdíj szabályzatában szükséges lesz állítást csak fokozatosan és kellő arányban a belipar növekedő versenyképességével történjenek.

Mily arányban történtek a vámdij-leszállítások 1838 — 1844. s illetőleg 1853 óta, a midőn az általános dijszabályzatok ellenében a szerződéses államok határozott kedvezményeket nyertek? Erre nézve idezzük a legjelentéke-
nyebb tételeket az általános (régí) és szerződéses újabb tételek, közül: u. m.

Beviteli vámtételek.

Tételszám	A tárgy megnevezése	Vámegység	Általános tételek				Szer- ződés szerinti vám- tételek	
			1838 illetőleg 1844		1853		frt	kr.
			pengő p.		o. ért.			
			frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1	Vas:							
	a) nyers és régi, törött	1 v. m.	2	24	—	42	—	25
	b) frisert, rudakban, nem idomitva, to- vábbá hevenyvas	"	4	12	2	10	1	25
	vaspályasinek nyersen, kovácsolt gép- és kocsirészek	"	4	12	2	50	1	25
	aczel nem idomitva	"	4	12	2	50	1	25
	nyers aczel tuskókban, vagy öntött darabokban	"	6	—	2	50	—	75
	c) vas és aczel rudakban, idomitva, hasz- nálatra előkészített alakban	"	6	—	3	50	1	75
	d) vaspléh fekete, előkészített és aczel- pléh, nyers vas és aczel	"	9	36	3	50	2	—
	aczel lemezek, nyersvas és aczelrótt	"	12	—	3	50	2	—
	e) vaspléh és lemezek pallérozva, aczel- pléh és aczellemezek	"	12	—	4	—	4	—
	pallérozva, vas- és aczelrótt pallérozva, valamint aczelhúrok is	"	12	—	5	—	4	—
	f) vasöntvény durva	"	5	24	1	—	—	60
2	Len, kender ugyis mint hulladék vagy csepű	"	—	15	—	6	—	vám- mentes
3	Gyapju, nyers, gyarátolva, festve, fehérítve, őrölve és hulladékokban	"	—	30	—	80	"	"
4	Selyem nyers	"	—	40				
	a) 1. selyem motolázva vagy fonva	"	50	50	—	80		80
	2. Floret-selyem fonva, mindkettő festetlenül, összeköttetés nélkül más fonanyagokkal	"	7	30	8		"	"
	b) 1. selyem fehérítve vagy festve, más fonanyagokkal is összekötött	"	62	30	15	75	75	75
	2. Floret-selyem festve, ugy más fon- anyagokkal összeköttetésben	"	20	—				
5	Pamutfonalak:						6	—
	a) nyers állapotban, azaz nem fehérítve,							

Beriteli vámtételek.

Tételszám	A tárgy megnevezése	Vámegység	Általános tételek				Szerződés szerinti vámtételek	
			1833 illetőleg 1844		1853		firt kr	
			pengő p.		o. é.			
			firt	kr	firt	kr.	firt	kr
	nem festve, és nem három vagy több szállal czérnázva	l v. m.	12	30	5	25	4	—
	b) fehéritve vagy festve (de nem három vagy több szállal czérnázva) nem szövött belek, viasz bevonással vagy a nélkül	"	25	—	10	30	6	—
	c) czérnázva, t. i. három vagy több szállal czérnázva	"	20	—	13	15	9	—
6	Lenfonalak :				vám- mentes		vám- mentes	
	a) kézi fonál nyers állapotban	"	2	30				
	b) gépfonál nyers állapotban fehéritve	"	2	30	2	63		75
	c) fehéritve, szapulva festve	"	5	—				
	d) czérnázva festve	"	10	—	8	—	2	50
		"	15	—	13	15	6	—
		"	25	—				
7	Gyapjufonalak :							
	a) 1. kartolt fonál	"	5	—	1			75
	2. gyaratolt fonál kemény mindkettő nyersen	"	5	—	1			75
	b) gyaratolt fonál lágy nyers	"	5	—	1			75
	c) gyapjufonalak festve vagy három vagy több szállal czérnázva	"	7	30	13	15	6	—
8	Pamutárúk :							
	a) belek, szótt, rostélyok (marly) hevederek, hálók	"	500	—	36	—	15	—
	b) 1. sima mustra nélküli nyersfonálból készült áru	"	500	—	36		15	
	2. mustrával, nyers, sűrű, szótt áruk	"						
	c) 1. mustrával, sűrű, szótt áruk fehéritve, festve	"	1,200	—	62		25	—
	2. minden többszinű és veresre festett egyszerű, sűrű, szótt áruk	"	1,200	—	90		70	
	3. Minden bársony és bársonyemű szótt áruk.	"						
	4. Szalag-, gombkötő-, paszomántos- és harisnyaszövő áruk.	"						
	5. Minden nyomtatott áruk. Minden az 1, 2, 3, 4 és 5 alatt megnevezett	"						

Beviteli vámtételek.

Tételszám	<i>A tárgy megnevezése</i>	Vánegység	Általános tételek				Szerzódés szerinti vámtételek	
			1833 illetőleg 1844		1853			
			pengő p.		osztr. é.			
			frt	kr.	frt	kr.		frt
	árúk, a mennyiben d) és c) alatt nem foglaltatnak	1 v. m.	1,200		262	50	80	
	d) minden ritka szövötű áru, az e) alattiakat kivéve	"	1,200		90	—	60	—
	c) túl, csipke, himzett, szótt áruk és minden finom szálakkal vagy fonott üveggel összeköttetésben		1,200	—	262	50	100	80
	1870. január 1-től fogva							
9	Lenárúk :							
	a) kötélgyártó áruk, továbbá szürke borítékvaszon	"		2 30	1	—	—	75
	b) 1. vászon a d) és e) alatt megnevezet- ten kívüli két és háromnyüstös, nyers állapotban fehérítlenül és mustrálatlanul; tüztöltő vedrek, vi- torlavászonból, madzagok, zsinetek és hálók fehérítve, festve	"			10	—	6	—
	2. Takarók, festve és mustrákkal is <i>Jegyzet.</i> Az 1. és 2. alatti áruk calcu- tai kenderből	"					3	—
	c) minden sűrű len áru a többi számok alatt megnevezetteken kívül	"	360	—	36	—	20	—
	<i>Jegyzet.</i> Vászon, melyből egy bécsi folyó hüvelykre legfeljebb 50 láncszál esik	"	300	—			10	—
	d) vászon, melyből egy bécsi folyó "-re 100-nál több láncszál esik, azután paszomántos gombkötő-, szalag- és Lain-nyakkötő áruk	1 v. m.	600	—	70	—	40	—
	e) patyolat, gaze, linon és más rit- ka-zövetű áruk az f) alattiakat kivéve	"	1800	—	75	—	60	—
	f) csipkék, himezett, szótt áruk és finom fonalakkal vagy fonott üveggel összeköttetésben levő árúk	"	1800	—	262	50	70	—
	Gyapjuárúk :							
	a) legközségesebbek	"	160	—	8	—	5	—
	b) közönségesek	"			36	—	20	—
	c) közép finomak, u. m. gombkötő-,	"						

Beviteli vámtételek.

Tétel szám	A tárgy megnevezése	Vámegység	Általános tételek				Szerződés szerinti vámtételek	
			1838 illetőleg 1844		1858			
			pengő p		oszt. ért.			
			frt	kr.	frt.	kr.	frt	kr.
11	paszomántos- és harisnyakötő árúk	1 v. m.	160	—	54	—	40	—
	d) finomak, shawlok és schawkendők	"	480	—	90	—	60	—
	e) legfinomabbak	"			262	50	70	—
	Selyemárúk:							
	a) 1. félselyemárúk	"	480	—	103	—	60	—
	2. shawlok, selyemből vagy gyapjuból, bársony, plüsch, barége, monotelme, gáz és más ritka szövetek	"	1000	—	—	—	—	—
	3 Szalagok, paszományos és gombkötő árúk	"						
	A mennyiben az 1., 2. és 3. megnevezett árúk b) alatt nem foglaltnak.	"			103	—	60	—
	b) 1. árúk egyedül selyemből vagy floretselyemből	"						
	2 selyemesipkék, valamint mindennemű himzett szövetek nemkülönben	"	1000	—	—	—	—	—
	3. fémszállakkal és fonott üveggel összeköttetésben levő árúk 1872. január 1-jétől fogva	"	—	—	263	50	120	80
Jegyzet. Oly szőtt árúk, melyekben a selyem csak mustra, vagy diszítés végett fordul, elő nem számítatnak az egész vagy félselyem gyártmányokhoz.	"							
12 Gépek és géprészletek:								
a) öntött vasból	"			2	50	1	33	
b) kovácsolt vas vagy aczélból	"			érték után	4	—	2	
c) más nem nemes fémekből	"			10 ^{0/100}	7	50	4	

A magyar s illetőleg az osztrák kormánynak a legnagyobb mérvű vámdijaktól, melyek a tilalommal egyenlők a szabad-kereskedelem felé tett említett előlépéseit csak helyeselhetjük azon óhajtással hogy nem a vámkorlatokban hanem a közmívelődés s köztevékenység fokozásában, a közlekedési utak s eszközök javításában

találандván az iparosság előmozdítását. időről-időre minél nagyobb lépéseket tegyen a s z a b a d - k e r e s k e d é s terén.

Társadalmunk feladata autonom uton kiegészíteni azt, mit a kormány és törvényhozás nem vihet véghez. Ausztriában most némelyek minden áron szeretnék visszavinni a vámpolitikát az 1853 vagy épen 1838. előtti állapotokra, mit azonban aligha engednek a nyugot-európai államok, melyek kisebb-nagyobb visszaesés mellett jóval előbbre haladtak a szabad kereskedelem terén mint mi. A szabad-forgalomból eredő panaszokat, bajokat megszüntetni sokkal könnyebb, mint új viszonyokat teremteni, melyekre aligha érezheti magát erősnek a kormány, holott a létező-alap kijávitására fordítva minden erejét, kétséget se m szenved, hogy megnyugtató eredményeket érhet el.

XI. Még egy aggodalom eloszlatása.

Nemcsak anyagi hanem erkölcsi, szellemi borderőt is tulajdonitanak sokan a vámkorlátoknak. Nem nagyon régen [a 40-es évek közepén] általános lelkesültséggel hangoztatták sokan a következő, szépen bangzó szavakat: „Ha eltöröljük a vámsorompókat köztünk és Ausztria közt; ha érdekeinket összeolvasztjuk az osztrák érdekekkel, matematikailag be van bizonyítva, hogy rövid idő múlva szellemi tekintetben is összeolvadunk Ausztriával; d hogy ezen összeolvadás sem a szabadság, sem az alkotmányosság, sem pedig a magyar nemzetiség érdekében nem lehet, nem szükség bebizonyítani.“

De hát édes hazámiai, nem szégyenletes gyarlóság volna-e reánk nézve, ha a szabadságérzetet az alkotmányosság kellékeit s a magyar nemzetiség fentartásának vágyát, melyekkel, mind mondjuk, annyira telvék kebleink, hogy minduntalan hangoztatjuk, hogy a magyar „magyar“ maradjon: „és semmi más népnek alárendelvo ne legyen“ — szóval, eme szellemi kellékeket, melyeket vámkorlátok által egy nemzet közszellemében nagygyá, hatalmassá tenni, s a vámkorlátok lerombolása által ledönteni nem lehet. . ha tehát eme szent dolgokat épen csak a vámkorlátok felállítása által remélnénk maradandóvá tenni a magyar hazafiak keblében és lelkében.

A szabadság, alkotmányosság s nemzeti lét erőforrásainak önmagában a nemzet zömében kell feltaláltatniok. Jelen viszonyaink közt hiában igyekeznénk körülbástyázni magunkat akár a Kárpátok hegylánczolatával. Nem is volna üdvös dolog reánk nézve az elzárkozás a külbehatásoktól, áru és eszmeáramlatoktól; sőt bátran szembe kell szállanunk mindenféle áramlatokkal, meg kell mérkőznünk a nyugoteurópai népek s kivált a német elem olvasztó

erejével: élelmességével, értelmével és tevékenységével. Ez elkerülhetlen feladatunk, ha t. i. nemzetársaink közt szerepelni, élni akarunk. Kivált mióta a vasutak megnyiták, az árú- és eszmecsere nagyszerű mozgalmat öltött, mert: egyes nemzetek csak úgy utalva vannak nemzetársaik segédkezésére, mint egyes emberek, s ha ügyességben élelmességben szomszédunk nem mul felül bennünket, ha nem leszünk oly mérvben reá szorulva szellemi s anyagi terményeikre mint most, nem felhetünk attól, hogy beolvasztják Magyarországot melynek számszerint 12, legfelebb 14 százalékát teszik. A nemzetközi jogok mai állása szerint: a ki erősebb, azé az igazság, kivált a létérdekek kérdésében.

Nem volna-e kissé visszatetsző nemzeti buzgóság, ha például a szülék most azt mondanák gyermekeiknek: fiám, leányom, vigyáz, óvakodjál a német nyelvtől, ne tanuld meg, mert elnémetesedel . . . holott épen annak örülnek, ha minél hamarább és minél jobban elsajátítják e nyelvet. Bár elsajátitnák vele a munkásság, takarékoság szakképzettség azon mérvét, mely nemzeti létünk fentartását leginkább biztosíthatja. Nem az elzárkozás, hanem az erő-kifejlesztés az, mire szükségünk van, hogy bátran, biztosan tudjunk mozogni nemzetársaink közt.

Ha pedig érdekeink közössége miatt valóban fogyunk, pusztulunk, ha a német nyelv keréketörése mellett is mindinkább németesedünk: ennek más okai vannak, melyeket vámkorlátok által elzárni, megbénítani nem lehet.

Nevezzük ezt egyszerűen gyöngeségnek vagy gyöngédségnek, mert tény, hogy mi vagyunk az előzékenyek, kik minden áron tanuljuk az idegen nyelveket s nem ők. Eme gyöngédség azonban természetes, hogy onnan ered, mert — úgy érezzük, hogy azon idegen nyelvekre reá vagyunk szorulva. Miért? e kérdésre ezernyi feleletet lehet adni, s taglalásába itt nem ereszkedhetünk. Tény, hogy eme szorultság s illetőleg a nyugoteurópai művelt nemzetek olvasztó ereje, hatalmasan nyom s pusztít minket.

Tény, hogy az anyagi s szellemi hatályok egymással szoros kapcsolatban vannak. Az anyagi és szellemi léterő forrása egymást fokozzák, növelik, erősítik; vagyis a mely nemzet anyagilag erősebb, annak szellemi olvasztó ereje is hatályosabb — ezen erőforrásoknak tehát együttesen kell feltaláltatni bennünk.

A léterőnek azonban önmagunkban kell kifogyhatlan erőforrásokkal bírnia, anyagi szempontokból is, mivel a természet régi törvénye, hogy: a mely nemzet egy másiknak igényeit jó pénzért kielegítheti, eme kielégítés mérveig urává leend annak, mindaddig míg ez saját igényeit önerejéből kielégíteni nem képesítettik. Vagyis: mindenik nemzet némi függésben van ugyan egymástól, mert mindenik nyújthat jó pénzért egy s más oly cikket, mire a másiknak vagy többeknek szüksége van. De leggyengébb leend az, a melyik a többekre leginkább reá van szorulva, mint viszont erejénél fogva leghatalmasabb leend mindenek

felett a legtevékenyebb, mert azonkívül, hogy saját igényeit legnagyobb mérvben kielégítheti, mindenik, vagy legalább többek fentartásához oly mérvben járulhat, hogy — végre — a patronatus egy nemét gyakorolja fölöttük. Igyekeznünk kell tehát, hogy mi legyünk az erősebbek s nem a gyengébbek.

És ne gondoljuk, hogy csupán az osztrák ipar és pénz, az osztrák divat és műveltség, az osztrák élelmesség és ravaszság nyom el bennünket. Ne gondoljuk, hogy különben lenne dolgunk a nyugoteurópai áramlat ellenében még akkor is, ha netalán Ausztria megengedné, hogy rajta keresztül-kasul vámmentesen érintkezhessünk, s üzhessünk cseréviszonyt Németországgal, Franciaországgal, Belgium-, Hollandiával és Angliával. Ezek nyomását most első sorban Ausztria fogja fel, törli, gyengíti meg. És nekünk magyaroknak előbb-utóbb elég erősöknek, edzetteknek kell lennünk ezen nagy államok nyomása ellenében is, mi pedig mind pénz, mind értelmi erőre, hatalomra, ügyességre, élelmességre és ravaszságra, szóval a létfontartás és gyarapodás minden kellékére és működésére nézve bizonyára túlhaladja a két kis osztrák herczegség nyomását, mely más oldalról Cseh-, Morva- és Gácsországban szintén ugyancsak megtörik; elég erősnek kell lennünk nemcsak a nyugati, hanem a keletről jöhető áramlatok ellenében is, melyek ismét más fegyverekkel, a tévhit, babona, nemzetiségi szenvedély fegyvereivel támadhatnak fel, hogy ezek ellenében létünket fentartsuk, fejlődésünket biztosítsuk.

A sokak által kívánt vámkorlátok legkártékonyabb hatása mindenesetre az lenne, ha azokban elbizakodva megfedkedznénk a nemzeti lét és nemzeti műveltség, a köztevékenység, a közkifejlődés azon kellékeiről, melyekről ugyis már sokszor annyira megfedkezünk, hogy bennünket a teljes összeolvadástól, a világ szinpadáról eltűnéstől csakis az óvott meg, hogy Nyugoteurópa népei még nem voltak oly élelmesek és ügyesek, mint most; s a vasutak még nem nyitottak a nyugoti hatalmak olvasztó hatásának annyi utat mint a mennyi számukra most már tárva-nyitva áll. Nyitva áll oly mérvben, hogy csak csodálnunk lehet, hogy még mindig a mienk „Magyarország gabonás kamarája“ a sik alföld, holott ezen kamara kulcsa, melyre pedig a nyugotiaknak n a g y s z ü k s é g ö k van, azok kezébe lesz adva, kik azt kellő csatorna-rendszerrel ellátják. . . . Ebben s a nemzeti vagyonosbodás jelei s feltételei czíme alatt elősorolt kellékekben rejlik anyagi érdekeink jövője, nem pedig a vámkorlátok magasságában. Ne tulajdonítsunk tehát a vámkorlátoknak olyne-mű erkölcsi vagy szellemi erőket, melyeket önmagunkban kell feltalálnunk, s melyeknél fogva a világ minden népeivel is bátran közvetlen érintkezhetünk, mert csakis ezek biztosíthatnak bennünket, hogy az idegen népek: sem nemzeti jellegeinkből ki nem vetköztetnek, sem anyagi vagyonainkból ki nem fosztanak, sőt a kölcsönös könnyed egymáskezére dolgozás által érdekeink, műveltségünk s vagyonosbodásunk előmozdítását eszközlendik.

2012

9002

